

L O R D B Y R O N

C A I N

U N M I S T E R

TRADUS DIN ENGLEZEȘTE
ÎN FORMĂ ORIGINALĂ DE

P E T R E G R I M M

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C V L T V R A N A Ţ I O N A L Ă

L O R D B Y R O N
C A I N
E D I T A T Ş I
T I P Ă R I T D E
C V L T V R A
N A Ţ I O N A L Ă
B U C U R E Ş T I 1925

6100

BCU Cluj / BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII CLUJ

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII CLUJ
Nr. 2225.1842

BYRON ȘI BYRONISMUL

S'au împlinit o sută de ani de când a plecat să se odihnească pentru vecie unul din cele mai sbuciumate suflete ale vremurilor moderne, poetul disperării și al revoltei în acelaș timp, Lord Byron.

După ce în scurta-i viață, alergând în lumea largă, fugind de semenii săi și de sine însuși, urmărit peste tot de umbra uriașă ce o aruncă asupra tuturor lucrurilor soarele conștiinței sale, a căutat uitarea când în contemplație, în singurătăți, când chiar în desfrăuri, s'a dus să moară ca un erou, departe de țara sa, pe care nu mai voia s'o vadă, sfîntindu-se pe sine însuși, în lupta pentru sfânta cauză a liberării popoarelor, pentru care lumea avea să mai lupte un secol întreg spre a o vedea realizată abia în zilele noastre.

Singură moartea lui eroică pentru liberarea Grecilor de sub jugul turcesc, pentru care își sacrificase și toată averea, este de ajuns pentru a-i asigura nemurirea, ce și-o câștigase însă de mai înainte prin operele sale, care, cu toate scăderile lor, sunt totuș pline de viață, oglindind nu numai sbuciumul sufletului său propriu, ci, în acelaș timp, sbuciumul întregii omeniri.

E drept că în opera sa el este prea mult preocupat de sine însuși, că întălnim peste tot într'însa pe acelaș erou; iar eroul acesta byronian, rob al pasiunilor nestăpânite, veșnic împins de o fată-litate neînduplecată, asupra căruia apasă întotdeauna un păcat mare, de care nu se poate mântui, și aleargă singur și tăcut, căutând uitarea, și care se aruncă în acțiune, în luptă, făcând războiul societății, numai ca să scape de urâtul vieții, acest erou mândru, care nu se teme de nimic și înfruntă moartea ce singură poate să-i aducă odihna dorită, este însuș Byron.

În Ghiaurul, în Corsarul, în Lara, în Harold, în Manfred, în Cain, în Don Juan e veșnic Byron cu mândria lui nemăsurată și disperarea sau sarcasmul și revolta sa.

Dar, în acelaș timp, în Harold cel fugit în lume, în Mazeppa cel legat cu funii de calul care aleargă cu el în pustii nesfârșite, în Prizonierul din Chillon, în blestematul Cain, nu avem numai pe

Byron ci întreaga omenire care suferă, cu veșnica-i neliniște, cu lupta-i necurmată și doru-i de libertate.

In opera lui Byron se înfățișează veșnica luptă a omului împotriva a tot ce caută să-i restrângă personalitatea, lupta desnădăjduită a individului contra societății care vrea să-l supună și de atâtea ori îl împiedică în desvoltarea sa.

In ea ni se înfățișează în acelaș timp lupta omului împotriva destinului chiar, care ne-a legat de acest pământ deși sufletul nostru se înalță deasupra lui, și setea nepotolită de cunoștință a omenirii care nu poate pătrunde tainele neliniștitoare ale lumii înconjurătoare.

Acestea, pe lângă forma colorată, vioaie, clocotitoare de pasiune, fac ca opera lui Byron să fie veșnic nouă. Goethe, a zis că Byron nu este nici antic, nici romantic, el este însăș ziua de azi; acelaș lucru s'ar putea spune și acum, el este veșnic actual.

In vremea când a apărut opera sa și chiar câtăva vreme după moartea poetului, el eră socotit, nu numai în Anglia, ci în toată Europa, încă mai mult decât în patria sa, cel mai mare poet al timpului său. Walter Scott, care înaintea lui era admirat în Anglia mai mult decât toți ceilalți poeți contemporani, când a apărut prima operă mai mare a lui Byron, Childe Harold, renunță de a mai scrie versuri, neputând să se ia la întrecere cu tânărul poet. Goethe chiar, care încă de pe atunci era socotit de cei mai mulți drept cel mai mare poet al timpului său și unul dintre cei mai mari poeți ai omenirii, vede în Byron pe poetul viitorului și ni-l înfățișează în Faust, sub chipul lui Euphorion, copilul lui Faust și al Helenei, ca un simbol care intrupează spiritul modern, născut din frumusețea desăvârșită a antichității clasice și sufletul frământat al Renașterii, reunind idealul clasic cu cel romantic.

Toți poeții romantici sunt fermecați de el și îl imită, toată lumea îl imită, eroul byronian «acest straniu amestec de lucruri vrednice de iubire și de ură, care te face să-l dorești și să ie temi de el în același timp», cum îl descrie el însuș, devine o modă.

Lamartine, poetul adânc religios, care nu-i poate aprobă revolta și blestemul împotriva Dumnezeirii, se pleacă totuș înaintea acestui «geniu bun sau fatal» și admiră «sălbatica armonie a concertelor sale». Musset, când disperat, când ironic, calcă pe urmele lui; Vigny,

este la început cu totul sub influența lui și chiar Victor Hugo îl imită în primele sale versuri.

În Germania, Heine mai ales, care și traduce din operele lui, găsește mai multă afinitate cu acest suflet straniu; influența lui se resimte însă și la Lenau și la alți poeți, ca Herwegh, Hoffman v. Fallersleben, Freiligrath și chiar mai în urmă la Lilencron.

În Italia, poezia lui Leopardi mai cu seamă, este și ea influențată nu numai de pesimismul și revolta lui Byron, și în versurile în care amintind gloria trecută descrie starea disperată a Italiei de atunci, e de sigur pe lângă durerea reală a poetului italian și o înrăurire nu prea depărtată a poetului englez care a cântat Plângerea lui Tasso și Profetia lui Dante, a dat Italianilor în Marino Falliero indemnul de a se răscula împotriva tiranilor, chiar cu riscul înfrângerii și a luat el însuși parte la răscoala Carbonarilor împotriva Austriei.

În Rusia, poezia lui Puskin și Lermontov își are izvorul de inspirație tot în poezia lui Byron.

În România se aude mai întâiu de el când și-a încheiat furtunoasa-i viață luptând pentru liberarea Grecilor, însă cauza acestora nu era pe atunci simpatică Românilor, din cauza lungii stăpâniri a Fanarioșilor, cari în timp ce luptau în Grecia pentru liberarea neamului lor, asupreau aici pe alții.

Byron apare mai întâiu în Țările Românești însoțind pe Lamar-tine în traducerea lui Grigorie Alexandrescu și mai ales ale lui Ion Eliade Rădulescu. Cel dintâiu traduce la 1832 în versuri duiosul Adio al lui Byron către soția sa, iar Eliade traduce în proză, între 1833—1847, cea mai mare parte din operele lui Byron, începând cu Ghiaurul și alte poeme scurte și sfârșind cu primele două cântece din Don Juan. Traducerile lui sunt făcute după traducerea în proză franceză a lui Pichot, la început într-o limbă românească adevărată, dar mai pe urmă le preface în limba creată de el, plină de neologisme neînțelese. În condițiile în cari au fost făcute aceste traduceri, ele n'au decât o valoare istorică.

Costache Negruzzi, dă în versuri frumoase, tot după Pichot, micul poem Oscar d'Alva

Primul care traduce direct din englezește după textul lui Byron este C. A. Rosetti, care la 1843 dă în versuri albe, pentru întâia

dată, pe Manfred, care va mai fi tradus încă de trei ori, mai târziu. Traducerea lui Rosetti, deși e mai bine făcută decât acelea ale lui Eliade, nu are totuși mai multă valoare decât acestea, deoarece autorul ei nu cunoștea decât destul de imperfect limba engleză și, afară de aceasta, limba întrebuițată de el este încă greoaie.

Gh. Sion, traduce în 1855, tot din franțuzește, impresionantul poem *Intunericul*, pe care el îl intitulează *Visul*, care va mai fi tradus încă de șase ori mai în urmă.

Poezii români din vremea de după revoluție, Sihleanu, Crețeanu, sunt impresionați de «strigătul de desnădejde» al lui Byron, și cel din urmă compară într-o poezie a sa pe «bardul disperării» cu Napoleon și ridică «dulcea harpă de aur» deasupra «brațului de fier».

Bolintineanu, în poemul său *Conrad*, ca și *Childe Harold* al lui Byron, străbate mările și țările lumii vechi și văzând ruinele măreției de altădată, se gândește la «mizeria sclaviei moderne» dar și la țara subjugată.

Eminescu, într'un poem neisprăvit din tinerețea sa, intitulat *Mureșanu*, este și el influențat de *Manfred*.

În timpurile mai nouă s'a tradus însă mai puțin din Byron. Unele din poemele sale mai scurte le-a tradus destul de frumos în versuri și le-a publicat în *Convorbiri literare* profesorul St. Vârgolici, între 1871—77. După acesta ne dă poetul Al. Macedonski pe *Parisina* și *Lara*, în versuri mai reușite decât ale lui Vârgolici, dar mai puțin exact în ce privește redarea textului. Traducerile acestea au fost publicate în revista sa *Literatorul*, în care apar la început și traduceri tot în versuri, din franțuzește, ale lui Th. Stoenescu, mai ales *Manfred* și *Corsarul*.

O traducere frumoasă, scrisă într'o limbă bogată și limpede și un vers vioiu și curgător, e aceea a poemului *Mazeppa* făcută de Gh. Coșbuc la 1884, din nemțește, pe când era încă student la *Universitatea din Cluj*, o lucrare de începător încă, dar care vădește de pe atunci talentul aceluia ce avea să devie unul dintre cei mai mari poeți ai neamului său.

Bucăți mai scurte s'au mai tradus și publicat în diferite reviste; cel care a tradus însă în vremea din urmă ceva mai mult și mai bine este Dr. Const. Popescu, care a dat în românește, în versul

original, pe Manfred (1903) și alte câteva bucăți mai scurte, traduceri cari ar fi bine să fie republicate, cu mici îndreptări.

Cea mai frumoasă traducere românească din Byron este aceea a poeziei Către Inez (din Childe Harold) făcută de P. Cerna și publicată în volumul său de Poezii. In poezia sa originală Plânsul lui Adam se resimte puternic influența lui Cain al lui Byron*).

Din simpla enumerare de mai sus, se vede că poezia lui Byron a găsit un ecou destul de puternic și în România. Entuziasmul pentru el este însă mai mare la început; el scade aproape cu totul în vremea din urmă. Acelaș lucru s'a întâmplat de altfel în toată Europa și chiar în țara lui, unde contemporanii săi Shelley și Keats, cari în vremea lor erau foarte puțin cетиți, se ridică din ce în ce mai mult în stima posterității, și exercită o influență puternică asupra urmașilor, pe când Byron ajunge într'un timp să fie, dacă nu uitat cu totul, în orice caz socotit inferior acestora și nu mai are nici o înfrăurire.

Admirația cea mare a epocii sale și a celei imediat următoare își are explicația, în parte, în faptul că Byron era, mai mult decât oricare altul, poetul vremii sale, al acelei vremi în care Europa, după marile lupte ale Revoluțiunii franceze, este din nou apăsată de tirania Sfintei Alianțe a Impăraților, care caută să înăbușe orice avânt de libertate. Deziluzia pentru toate speranțele înșelate accentuează încă acel «mal du siècle» sau «Weltschmerz», cum a fost botezată atunci dispoziția melancolică care începuse să stăpânească multe suflete încă de mai nainte, și face ca acum cei mai mulți să fie cuprinși de o desnădejde adâncă, din care se naște revolta, fie ce ar fi, chiar cu riscul înfrângerii. Dar Byron mai eră atât de admirat și pentru faptul că el însumă, mai bine decât orice alt poet, idealul romantic al epocii sale: pe lângă dragostea pentru frumusețea naturii sălbatice și individualismul moștenit dela Rousseau, domnia pasiunilor nestăpânite și spiritul de revoltă împotriva oricărei autorități.

*) Pentru mai multe detalii asupra traducerilor din Byron vezi în Dacoromania, vol. III («Buletinul Muzeului Limbii Române» din Cluj): Traduceri din literatura engleză.

Popularitatea lui Byron durează până pe la jumătatea secolului trecut, când spiritul public începe să se schimbe și când, în urma revoluției dela 1848, lumea începând să se simtă din nou mai liberă, noile generații, încrezătoare în progres și crescute într'un ideal de muncă rodnică, văd în «bardul disperării» un poet fără ideal, care nu face decât să se plângă și să se revolte fără scop lămurit.

Timpurile mai nouă însă, au ajuns să-l aprecieze cu o măsură mai dreaptă și, recunoscându-i scăderile, să vadă totuș în el, înainte de toate, un poet plin de viață, preocupat de marile probleme ale omenirii, cărora, deși nu le poate găsi o soluție, le dă însă o expresiune puternică, și aceasta este destul pentru a-l face să fie socotit printre marii poeți ai omenirii.

Dacă astăzi nu mai poate să fie comparat cu Napoleon și nu mai este împăratul poeziei, cum eră socotit atunci, am ajuns să vedem că nu merită totuș să fie detronat, cum a fost în urmă, ci trebuie să fie socotit ca un principe al poeziei.

P. GRIMM.

19 Aprilie 1924.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C A I N

*«Iar șarpele erà cel mai
viclean dintre toate fiarele
de pre pământ, ce le-a făcut
Domnul Dumnezeu».*

Genesa, III, 1.

LUI SIR *WALTER SCOTT*,
BARONET, DEDICĂ ACEST
MISTER AL LUI CAIN
SERVITORUL SĂU INDA-
TORAT ȘI CREDINCIOS.

AUTORUL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sir Walter Scott anunță primirea acestei dedicații în rândurile următoare către Murray, editorul lui Byron:

Edinburgh, 4 Dec. 1821

Primesc cu sentimente de mare îndatorare propunerea măgulitoare a lui Lord Byron de a înscrie numele meu în fruntea foarte măreței și sguuitoarei drame a lui «Cain». Poate că sunt părtinitor și-mi veți recunoaște că am de ce, dar nu știu ca muza lui să se fi avântat vreodată atât de sus în sborurile ei de mai 'nainte. El a egalat de sigur pe Milton pe propriul lui teren. În unele părți vorbirea este îndrăzneată, și poate să nemulțumească o clasă de cetitori, a căror părere va fi primită de alții din prefăcătorie sau invidie. Dar atunci ei trebuie să condamne și «Paradisul pierdut», dacă vor să fie consecvenți. Raționamentul diabolic și blasfemul îndrăsneț al diavolului și al ucenicului său duc întocmai unde eră de așteptat, — făptuirea primului omor și ruina și disperarea făptuitorului.

Nu văd cum poate cineva acuză pe autor însuș de manicheism. Diavolul vorbește fără îndoială în limba acestei secte; pentru că neputând nega existența Principiului Bun, el se silește să se înalțe pe sine — Principiul Rău — la o egalitate aparentă cu cel Bun; dar astfel de argumente în gura unei astfel de ființe pot fi folosite numai pentru a amăgi și a înșelă. Lord Byron ar fi putut face aceasta și mai evident, punând în gura lui Adam, sau a vreunui spirit bun și ocrotitor, motivele care fac ca existența răului moral să fie compatibilă cu bunăvoința generală a Divinității. Cheia cea mare a misterului este, poate, imperfecțiunea propriilor noastre facultăți, care văd și simt puternic relele parțiale ce ne apasă, dar cunosc prea puțin din sistemul general al universului, pentru ca să-și dea seama de felul cum existența acestora se poate împacă cu bunăvoința Marelui Creator.

P R E F A Ț A

Scenele următoare sunt intitulate «Un mister», după numele cel vechiu care se dădea dramelor cu subiecte asemănătoare, cărora li se zicea «Mystere, sau Moralități». Autorul nu și-a luat nicidecum aceleași libertăți cu subiectul său precum se obișnuia altădată, după cum poate vedea orice cetitor care are destulă curiozitate să cetească acele lucrări foarte profane scrise în limbă engleză, franceză, italiană ori spaniolă. Autorul s'a silit să păstreze o limbă potrivită caracterelor sale și acolo unde a luat ceva deadreptul din Scriptură (dar aceasta s'a întâmplat rare ori) a făcut numai puține schimbări, chiar de cuvinte, doar cât cerea ritmul versurilor. Cetitorul își va aminti că în *Genesă* nu se spune că Eva a fost ispitită de un demon, ci de «șarpe»; și acesta numai pentru că eră «cel mai viclean dintre toate fiarele de pre pământ». Orice interpretare vor fi dat acestor cuvinte rabinii și părinții bisericii, eu le iau așa cum le găsesc, și răspund cum făcea episcopul Watson în astfel de împrejurări: că moderător în școlile dela Cambridge, atunci când i se citau părinții bisericii, el arăta Scriptura și zicea: «Iată Cartea!» Este de amintit că lucrarea de față n'are nimic de a face cu Noul Testament, care nu poate fi pomenit aici fără a face un anacronism. N'am mai recitat în timpul din urmă poemele cu subiecte asemănătoare. De când aveam douăzeci de ani n'am mai cetit pe Milton, dar l-am cetit de atâtea ori mai înainte, că tot atâta este. «Moartea lui Așel» de Gessner n'am mai cetit-o de când aveam opt ani, la Aberdeen. Mi-amintesc o impresie generală de plăcere, dar despre cuprins mai țin minte numai că soția lui Cain se numia Mahala, și a lui Abel Thirza: în paginile următoare le-am numit «Ada» și «Zilla», cele dintâi nume de femei ce se găsesc în *Genesă*: ele erău acelea ale soțiilor lui Lamech, celor ale lui Cain și Abel nu li se zice pe nume. Dacă deci o coincidență de subiect va fi adus una de expresie, nu știu și 'mi pasă tot atât de puțin.

Cetitorul va binevoi să țină minte (ceea ce puțin obișnuiesc) că nu e nici o aluzie la o stare viitoare în nici una din cărțile lui Moise, nici chiar în tot Vechiul Testament. Deaceea eu am presupus

aceasta ca ceva nou pentru Cain, și nădăjduesc că nu voi fi învinuit pentru aceasta de a fi răstălmăcit Sfânta Scriptură.

Intrucât privește felul de a vorbi al lui Lucifer, mi-eră greu să-l fac să cuvânteze ca un preot asupra aceluiași subiecte; dar am făcut cât am putut spre a-l ține în marginile unei bunecuvînțe spirituale. Dacă tăgăduiește că ar fi ispitit pe Eva luând chipul Șarpelui, aceasta e numai pentrucă în Cartea Genezei nu se pomenește nici pe departe despre un astfel de lucru, ci numai despre Șarpe ca atare.

Notă. Cetitorul va băga de seamă că autorul a adoptat în parte în acest poem părerea lui Cuvier, cum că lumea a fost nimicită de mai multe ori înainte de creațiunea omului. Această cugetare, izvorită din faptul descoperirii de oase ale unor animale enorme și necunoscute, în diferite straturi, nu este contrară povestirii mosaice, ci mai curând o confirmă; deoarece nu s'a descoperit până acum în acele strate nici un os omenesc, deși rămășițele multor animale cunoscute s'au găsit lângă acelea ale celor necunoscute. Spusa lui Lucifer că lumea preadamită a fost deasemenea locuită de ființe raționale mult mai inteligente decât omul și mai puternice decât mămurul, etc. etc. este, firește, o ficțiune poetică pentru a-l ajuta să-și lămurească gândul.

Ab. trebui să mai adaug că există o «melotragedie» a lui Alfiri, numită «Abele». N'am cetit-o niciodată și nici una din operele postume ale acestui scriitor, afară de Memorii sale.

Ravenna, Septemvrie 20, 1821.

(«Cain» a fost început la Ravenna, la 16 Iulie 1821 și a fost sfârșit la 9 Septemvrie. Traducerea de față s'a făcut cu prilejul centenarului morții lui Byron).

ACTUL I

IN PREAJMA PARADISULUI. RĂSĂRITUL SOARELUI.

Adam și ai săi aducând jertfe.

ADAM

Doamne, tu cel Veșnio, Nesfârșit
Prea 'nțelept! Tu care peste-adâncuri
în întuneric ai făcut să vie
lumina peste ape, c'un cuvânt —
lumina cu lumina ce revine
Doamna! Slavă ție, slavă ție!

EVA

Doamne, tu ce ziua ai numit-o,
ai despărțit de noapte dimineța,
pân' atunci erau amestecate,
Tu care-ai despărțit un val de altul,
care-o parte din a ta lucrare
ai numit-o ceruri! Slavă ție!

ABEL

Doamne, tu ce le-ai făcut pe toate,
Pământul — marea — focul și văzduhul,
noaptea și cu ziua de odată
ai făcut ai lumi pe cari le luminează
Tu le umbresc acestea, și ființe
să se bucure, să te iubească,
Tu ține și aceea ce-ai făcut,
Doamna, slavă ție, slavă ție!

ADAM

O Doamne, veşnic! Tuturor părinte,
 Tu ce-ai făcut pe cei mai buni din toţi
 Şi mai frumoşi spre-a fi iubiţi mai mult
 * Decât orice, afar' de tine însuţi,
 Dă-mi voie ca să te iubesc pe tine
 Ş'apoi pe ei — o, slavă, slavă ţie!

ZILLA

O Doamne, care cu iubire toate,
 Făcându-le, le-ai binecuvântat,
 Dar totuş Şarpele-l lăsaşi să vie,
 Din Paradis gonit să fie tata,
 De alte rele ne fereşte, Doamne,
 Iehova, slavă ţie, slavă ţie!

ADAM

Cain, tu fiul meu întâiu născut
 * De ce taci tu?

CAIN

De ce aş mai vorbi?

ADAM

Ca să te rogi!

CAIN

Nu vă rugaţi voi?

ADAM

Noi ne-am rugat fierbinte.

CAIN

Şi foarte tare;

V'am auzit.

ADAM

Aşa cred c'o s'audă

Şi Domnul sus în cer.

ABEL

Amin!

ADAM

Dar tu,
Intâiul meu născut, tu taci mereu.

CAIN

Mai bine este-aşa,

ADAM

Şi pentru ce?

CAIN

Nu am nimic a cere.

ADAM

Domnului
Nimic nu ai să-i mulţumeşti tu?

CAIN

Nu.

ADAM

N'ai vieată? / Central University Library Cluj

CAIN

Şi nu trebuie să mor?

EVA

Vai! Fructul pomului oprit începe
Să cadă.

ADAM

Şi acuma să-l culegem
Din nou va trebui. De ce, o Doamne,
Ai răsădit tu pomul cunoştinţei?

CAIN

De ce din pomul vieţii n'aţi cules?
Puteaţi atunci pe El să-l înfrunţaţi.

ADAM

O fiul meu! să nu vorbeşti aşa

Nelegiuit, cuvintele acestea
Sunt ale Șarpelui.

CAIN

Și de ce nu?

Căci Șarpele grăi adevărat:
Acela eră pomul cunoștinței
Și celălalt al vieții: vieța-i bună
Și cunoștința-i bună; cum se poate
Ca ele la un loc să fie rele?

EVA

O, fiul meu! Și tu vorbești așa
Cum, cu păcat, vorbii și eu atunci
Când nu erai născut; o, nu mă face
Să văd din nou nenorocirea mea
Căzând pe capul tău. Eu m'am căit.
O, nu mă face ca să-mi văd urmașul
Chiar peste zidul Paradisului
Căzând în cursa care-a prăpădit
Și pe părinți, în Paradis fiind.
Te mulțumește cu ce ești, căci noi
Dacă-am fi fost așa, acum și tu
Ai fi fost mulțumit. O, fiul meu!

ADAM

Acum că rugăciunile-am sfârșit
Să ne 'mplinim cu toții munca noastră,
Ce nu e grea, deși-i trebuincioasă;
Pământul este tânăr și ne dă
Destule roade cu puțină trudă.

EVA

Caine, fiul meu, privește cum

Supus și mulțumit e tatăl tău
Și fă și tu ca el.

(ADAM și EVA ies)

ZILLA

Nu vrei tu, frate?

ABEL

De ce să stai așa posomorît?
Aceasta nu ți-e de nici un folos,
Doar să trezești mânia celui Veșnic.

ADA

O, scumpul meu Cain, ai să te 'ncrunți
La mine chiar?

CAIN

Nu, Ada dragă, nu.

Eu tare-aș vrea să fiu o clipă singur.
O, Abel, mă simt rău, dar o să trecă.
Mergi înainte, frate — în curând
Te voi urmă și eu, și voi, surori,
Nu mai întârziati, blândețea voastră
Nu vreau să o întâmpin cu asprime,
Vă voi urmă îndată.

ADA **MOVICI**

Dacă nu,

Am să mă 'ntorc aici ca să te caut.

ABEL

O, frate! pacea Domnului să fie
Cu duhul tău.

CAIN

Și-aceasta este vieța!

Tot trudă! Și de ce să mă trudes? —
Fiindcă tatăl meu nu a putut

Să-și ție locul lui în Paradis?
 Dar care-i vina *mea*? — Eu nu eram
 Născut și nici n'aș fi dorit aceasta,
 Nici nu mi-e dragă starea 'n care fui
 Adus de-această naștere. De ce
 Lăsă să fie înșelat de șarpe
 Și a făcut femeii lui pe voie?
 De ce să sufere făcând așa?
 Cu ce-a păcătuit? Copacul doar
 Eră sădit. De ce nu pentru el?
 Și dacă nu, de ce-a fost așezat
 Aproape, colo 'n mijloc ca să crească
 Mai mândru decât toți ceilalți? Ei au
 Doar un răspuns la orice întrebare:
 «A fost voința *lui*, și *el e bun*».
 De unde știi eu asta? Pentru că
 El este-atotputernic, ce? urmează
 Că e și bun în toate? Eu îl judec
 Doar după roade — care sunt amare —
 Cu ele mă hrănesc acuma eu
 Pentr'un păcat ce nu a fost al meu.
 Dar cine-i colo? Chip de înger parcă,
 Căci după firea-i ca un duh s'arată,
 Deși-i mai aspră 'nfățișarea-i tristă.
 De ce mă înfior? De ce m'aș teme
 De el mai mult decât de alte duhuri
 Pe care zilnic, învârtindu-și spada
 De foc, le văd eu înaintea porții
 Pe lângă care-adesea mă opresc?
 Și el e doar ca îngerii ce-i văd

Când vine-amurgul, și-mi arunc eu ochii
Ca să zăresc grădinile acelea
Ce sunt doar moștenirea mea cea dreaptă,
Pân' nu se lasă noaptea pe copacii
Nemuritori pe cari îi văd acolo
De-asupra zidurilor străjuite
De cheruvimi, ce mă opresc să intru.
Și dacă nu mă tem de acești îngeri,
Cu spada lor de foc, de ce să tremur
De-acela ce s'apropie acuma?
El totuș pare mai puternic mult
Decât aceia, și chiar mai frumos,
Cu toate că el pare-a fi pierdut
Din strălucirea ce-o avu odată
Și-ar fi putut s'o aibă: înrîstarea
Imi pare că formează jumătate
Din nemurirea lui. Așa să fie?
Or mai fi suferind și alții oare
Decât noi oamenii? Il văd că vine.

Intră LUCIFER.

LUCIFER

O muritor!

CAIN

O spirit, cine ești?

LUCIFER

Stăpân al spiritelor.

CAIN

Fiind astfel,

Le poți tu părăsi ca să te plimbi
Cu cei ce-s din țărână?

LUCIFER

Eu cunosc

Gândirile țărânei și mi-e milă
De ea, ca și de tine.

CAIN

Ce spui? Cum!

Tu știi ce cuget eu?

LUCIFER

Sunt cugetări

Ce-s vrednice de-orice cugetător,
Acuma partea cea nemuritoare
+ | Vorbește 'n tine.

CAIN

Care-i partea-aceea

Nemuritoare? Aceasta n'a fost încă
Destăinuit: oprit fu pomul vieții
Fiindcă tatăl meu făcu prostia
De-a nu-l culege; iar al cunoștinței,
Fiindcă mama s'a grăbit, prea iute
A fost cules, și-acuma orice fruct
Al lui e moarte.

LUCIFER

Ei te-au înșelat,

Tu vei trăi.

CAIN

Trăiesc, dar ca să mor:

Și-așa trăind, nimica eu nu văd
Ca să mă facă moartea s-o urăsc,
Decât doar aplecarea-mi înăscută,
Acel desgustător dar neînvinș
Instinct al vieții, și deși mi-e scârbă,

Și mă disprețuesc pe mine însumi,
Eu nu mă pot învinge și trăesc,
Mai bine n'as mai fi trăit de loc!

LUCIFER

Trăești, și vei trăi în veci: nu crede
C'acest pământ, ce e doar învelișul
Pe care-l vezi, e chiar ființa ta —
El o să înceteze, însă tu
Nu vei fi mai puțin decât acum.

CAIN

Nu mai puțin? De ce nu și mai mult?

LUCIFER

Vei fi poate și tu cum suntem noi.

CAIN

Și voi?

LUCIFER

Noi suntem veșnici.

CAIN

Sunteți oare

Și fericiți?

LUCIFER

Puternici suntem.

CAIN

Sunteți oare

Și fericiți?

LUCIFER

Nu; dar ești tu așa?

CAIN

Cum aș putea să fiu? Privește-mă.

LUCIFER

Sărmană humă! Și tu crezi că ești
Nenorocit! și tu!

CAIN

Da, sunt: — dar tu
Cu toată-a ta putere, cine ești?

LUCIFER

Sunt unul care-ar fi dorit să fie
In locul celui care te-a făcut,
Eu însă nu te-aș fi făcut cum ești.

CAIN

Ah! Parc'ai fi un zeu; și —

LUCIFER

Nu sunt, totuș
Neizbutind să fiu, eu n'aș vol
Să fiu altfel decât așa cum sunt.
A 'nvins, domnească!

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LUCIFER

Făcătorul
Părintelui tău și-al pământului.

CAIN

Și-al cerurilor și al tuturor
Ce sunt cuprinse 'n ele. Auzii
C'asă îi cântă îngerii și-așa
Mi-a spus și tatăl meu.

LUCIFER

Ei spun mereu
Ce trebuie să cânte și să spună
De teamă să nu fie pedepsiți
S'ajungă ce sunt eu — sau ce ești tu —
Eu între spirite și tu 'ntre oameni.

CAIN

Și noi ce suntem?

LUCIFER

Suflete 'ndrăznete

Ce-și folosiră nemurirea lor,
 Noi suntem suflete ce-am cutezat
 Tiranului Atotputernic drept
 Să ne uităm în veșnica lui față,
 Să-i spunem că tot răul lui din lume
 Nu este ~~bun~~. Dacă ne-a făcut,
 Cum zice el — dar eu nu știu și nu cred —
 Dar dacă ne-a făcut, atunci nu poate
 Să mai desfacă ce-a făcut și suntem
Nemuritori! — ba, încă ei a vrut
 Să fim așa ca să ne chinuiască: —
 Să-și facă voia! Este mare — însă,
 Cu toată-a lui mărire, el nu este
Mai fericit ca noi în lupta noastră!
 Cel bun n'ar fi putut să facă răul,
 Și ce-a făcut el altceva? Dar lasă-l
 Să șadă el pe tronul-i singuratic
 Să facă lumi ca să mai umple golul
 Ne'mpărtășitei lui singurătăți,
 Să-i fie mai ușoară veșnicia
 Imensei existențe, 'ngrămădească
 Un glob peste un altul: el e singur
 Far' de sfârșit, în tirania lui
 Pe care el nu poate s'o desfacă;
 El însuș de-ar putea să se sdrobească,
Acesta ar fi darul cel mai mare

Ce l-a făcut vr'odată; însă lasă-l
 Să tot domnească și să se 'mmulțească
 Pe sine însuș în nenorocirea-i.
 Noi Spirite și Oameni cel puțin
 Compătimim — și penrucă 'mpreună
 Noi suferim, simțim că mai ușoare
 Ne sunt nenumăratele dureri,
 Prin simpatia cea nemărginită
 Ce pe noi toți ne leagă. Inșă El!
 Nenorocit cu toată-a lui mărire,
 Și făr' astâmpăr în nenorocirea-i,
 El cată să creeze iar și iar...
 [Și poate că 'ntr'o zi el își va face
 Un Fiu, precum ți-a dat un tată ție,
 Și dac'o face astfel să iei seama!
 Acest fiu o să fie doar o jertfă!]¹⁾

CAIN

Tu îmi vorbești de lucruri ce-au plutit
 De mult în mintea mea ca într'un vis:
 Eu niciodată n'am putut să 'mpac
 Aceeace vedeam cu ce-auziam.
 Părinții mei îmi tot vorbesc de șerpi,
 De fructe și copaci, și eu văd poarta
 Grădinii ce-i zic Paradisul lor,
 De cheruvimi cu spadele de foc
 Păzită să nu intre ei, nici eu:
 Simt greutatea zilnicelor munci,

¹⁾ Aceste rânduri, care se aflau în manuscris, au fost lăsate afară la tipar.

Și-a gândurilor necurmăte; văd
În jurul meu o lume 'n care eu
Parc'aș fi un nimic, cu gânduri cari
Răsar în mintea mea, parc'ar putea
Să stăpânească orice lucru 'n lume —
Dar eu credeam că sunt numai eu singur
Nenorocit; căci tata s'a supus,
Iar mama și-a uitat de setea ei
De a cunoaște chiar de-ar fi să cadă
În veșnicul blestem, și frate-meu
E doar un biet păstor care jertfește
Întâii miei născuți aceluia care
A poruncit ca pe acest pământ
Să nu avem nimic fără sudoare;
Și Zilla, sora mea, își cântă imnul
Chiar decât pasărilor mai devreme,
Iar Ada mea cea scumpă, nici chiar ea
Nu înțelege gândul ce m'apasă;
Eu pân'acum n'am întâlnit pe nimeni
Să-mi înțeleagă suferința. Bine —
Cu spiritele-aș sta eu mai curând.

LUCIFER

De n'ai fi fost prin sufletul tău vrednic
De-așa tovarășie, n'aș fi stat
Acuma înainte-ți cum mă vezi;
Ca mai 'nainte ar fi fost destul
Un șarpe numai, ca să te vrăjească.

CAIN

Tu ești acel ce-a ispitit pe mama?

LUCIFER

Nu ispitesc pe nimeni eu decât
 Cu adevărul: pomul n'a fost oare
 Al cunoștinței? Roade nu erau
 În pomul vieții? Eu oare le-am spus
 Să nu culegă? Eu am răsădit
 Oprite lucruri în apropierea
 Ființelor curate care tocmai
 Fiind nevinovate-s curioase?
 Eu dumnezei v'aș fi făcut, și-acela
 Ce v'a gonit spuneă că-i pentrucă
 Nu trebuia să luați din pomul vieții
 Ca să ajungeți dumnezei ca el.
 N'au fost acestea vorbele-i?

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ba da,

Precum am auzit dela acela
 Ce'n tunet le-auzi.

LUCIFER

Atuncia cine
 A fost demonul? Cel care n'a vrut
 Vieța să v'o lase, ori acela
 Ce'n veci v'ar fi făcut ca să trăiți
 Puternici, bucuroși c'aveți știința.

CAIN

De-ar fi cules ei poamele-amândouă,
 Ori nici una din ele!

LUCIFER

Una este
 A voastră-acum, cealaltă poate fi. X

CAIN

Și cum așa?

LUCIFER

Fiind mereu ce sunteți,
 «Voi înșivă» 'n a voastră 'mpotrivire,
 Nimic nu poate sufletul să-l stingă
 Dacă va fi «el însuș» totdeauna,
 Și centru pentru tot ce-l înconjoară —
 Atuncea e făcut ca să domnească.

CAIN

Dar tu mi-ai ispitit părinții?

LUCIFER

Eu?

O, biată humă! Pentru ce folos
 Eră să-i ispitesc și cum?

CAIN

Ei spun

Că șarpele eră un spirit.

LUCIFER

Cine

A spus? Nu-i scris așa acolo sus.
 Cel Mândru n'o să schimbe adevărul
 Pân' într'atât, deși grozava frică
 A omului ca și deșertăciunea-i
 L-ar îndemnă ca, pentru neizbândă,
 Pe spirite el să arunce vina.
 Și șarpele eră un șarpe numai,
 Nimic mai mult, dar totuș nici mai josnic
Decât acei pe cari îi ispiti.
Tot din pământ fiind și el ca ei,

Dar întrecându-i în înțelepciune,
 Fiindcă i-a învins și-a prevăzut
 Că cunoștința doar nenorocire
 Va fi în micile lor bucurii.
 Crezi că puteam să iau eu chip de lucruri
 Ce mor?

CAIN

Dar el aveà în el un demon?

LUCIFER

El deșteptă doar demoni în aceia
 Cu cari vorbi cu limba-i despicată.
 Iți spun că șarpele n'a fost mai mult
 Decât nu șarpe doar; de vrei, întreabă
 Pe cheruvimii ce păzesc la pomul
 Ispitei. Când vor trece mii de veacuri
 Peste cenușa-ți, peste neamul tău,
 Atuncea neamul care-o fi în lume
 O povestì despre greșala 'ntâia
 Un basm, și îmi va pune mie 'n seamă
 Un chip ce îl disprețuesc, precum
 Disprețuesc pe toți cei ce se pleacă
 'Naintea lui, cel ce-a făcut pe lume
 Doar astfel de făpturi cari să se 'nchine
 Eternității lui posomorite
 Și singuratece; noi însă cari
 Știm adevărul trebuie să-l spunem,
 Prea 'ncrezători părinții tăi urmară
 Pe-o țărîtoare numai și-au căzut.
 De ce-ar fi căutat să-i ispitească
 Un spirit? Ce erà de pismuit

În Paradisul lor cel strâmt încât
Noi, spirite ce spațiul străbatem...
Dar îți vorbesc de lucruri pe cari tu
Nu le cunoști, cu toate că gustară
Părintii tăi din pomul cunoștinței.

CAIN

Dar tu nu-mi poți vorbi de-o cunoștință
Pe care nu doresc eu s'o cunosc,
Pe care eu n'am setea s'o cunosc,
Și am și-o minte ca s'o pot cunoaște.

LUCIFER

Și inimă ca s'o privești în față?

CAIN

Mă pune la 'ncercare.

LUCIFER

BCU Cluj / Central Library Cluj

In față să privești tu Moartea?

CAIN

N'a fost

Văzută pân' acum.

LUCIFER

Dar îndurată

Ea trebuie să fie.

CAIN

Tata spune

Că este ceva groaznic, mama plânge

Când i se pomenește despre ea,

Și Abel în spre cer și 'nalță ochii,

Iar Zilla suspinând și-i pleacă 'n jos

Și 'ngână-o rugăciune, iară Ada

Se uită drept la mine și nu spune
Nici un cuvânt.

LUCIFER

Și tu?

CAIN

Nelămurite

Gândiri se 'ngrămădesc în pieptul meu,
Ce arde când aud vorbind de Moartea
Atotputernică de care nimeni
Nu scapă. Aș putea eu să mă lupt
Cu ea? In joacă m'am luptat c'un leu,
Pe când eram copil, până ce el,
Scăpând din mâna mea, fugi rătăcând.

LUCIFER

Ea n'are chip, dar va 'nghiți orice
Făptură poartă chip născut din țărână.

CAIN

Ah! Eu credeam că-i o ființă; cine,
Decât tot o ființă, poate face
Atâta rău ființelor?

LUCIFER

Intreabă

Pe cel ce nimicește.

CAIN

Cine?

LUCIFER

Făcătorul —

Numeste-l cum vrei, el face toate
Doar ca să nimicească.

CAIN

Nu ştiam

Dar mă gândiam c'aşà-i, decând mereu
Aud vorbind de moarte, deşi nu ştiu
Ce este, mi se pare 'ngrozitoare.
Am căutat-o în singurătatea
Intinsă-a nopţii şi când am văzut
Colò la zidurile din Eden
Acele umbre uriaşe care
Cu spadele de foc fulgerătoare
De cheruvimi erau tăiate, atunci
O aşteptam să vie, şi cu frică
Imi răsărià în inimă dorinţa
De-a şti aceea ce pe toţi ne face
Să tremurăm — dar nu venià nimic.
Şi întorcându-mi ochii oboşiți, Library Cluj
Dela opritul Paradis, spre cer,
In spre luminile de-asupra noastră,
Ce sunt aşà frumoase, mă 'ntrebai:
Şi ele au să moară?

LUCIFER

Poate — însă

Trăi-vor mult şi după neamul tău.

CAIN

Imi pare bine, n'aş voi să moară —
O, cât sunt de frumoase! Ce e moartea?
Mi-e teamă, simt că e îngrozitoare,
Dar nu pot să pricep deloc ce este;
Ne-ameninţă ca o nenorocire,
Pe toţi, şi pe acei cari am greşit

||Și pe acei ce n'au greșit nimic —
 Dar în ce stă nenorocirea asta?

LUCIFER

C'o să vă 'ntoarceți iarăș în țărăună.

CAIN

Dar o să știu când s'o 'ntâmplă aceasta?

LUCIFER

Eu moartea n'o cunosc, nu-ți pot răspunde.

CAIN

De-aș fi țărăună liniștită n'ar fi

Un rău aceasta; dacă n'aș fi fost

Nimic decât pământ eră mai bine!

LUCIFER

Aceasta-i o dorință de mișel,

Vrei mai puțin chiar decât tatăl tău,

El, cel puțin, dorit-a cunoștința.

CAIN

~~Dar nu și să trăiască~~; pentru ce

Nu a cules el și din pomul vieții.

LUCIFER

A fost oprit.

CAIN

Greșeală neiertată!

Cum de n'a luat întâiu din pomul cela: —

El nu știà ce-i moartea. Vai! Și eu

Acuma bănuiesc abià ce este,

Și tot mă tem — nu știu de ce mă tem!

LUCIFER

Și eu, care știu toate, nu mă tem,

Adevărata cunoștință iat-o!

CAIN

Vrei tu să mă 'nveți tot?

LUCIFER

Da, însă numai

C'o singură condiție.

CAIN

Numește-o!

LUCIFER

~~Ca înaintea-mi în genunchi să cazi~~
~~Și mie — Domnul tău — să mi te 'nchini.~~

CAIN

Tu nu ești Domnul cărui tatăl meu
 Se 'nchină.

LUCIFER

Nu.

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Egalul lui?

LUCIFER

Nici asta;

~~Noi nu ne potrivim întru nimic,~~
~~Nici n'aș voi. Aș vrea să fiu deasupra-i —~~
~~Ori dedesubt — dar nu să 'mpărtășesc~~
~~Puterea-i sau să fiu eu sluga lui.~~
 Eu locuiesc de-o parte, dar sunt mare —
 Sunt mulți acei ce mi se 'nchină mie,
 Și-or fi mai mulți — fii printre cei dintâi.

CAIN

La Dumnezeuul tatălui meu încă
 Nu m'am plecat eu pân' acum de loc,
 Deși adesea fratele meu Abel

M'a tot rugat să-l însoțesc la jertfă —
De ce să mă plec ție?

LUCIFER

Niciodată

Nu te-ai plecat 'nainteai?

CAIN

Nu ți-am spus?

Ce trebuie să-ți spun? Tu n'ai aflat
Aceasta cu puternica-ți știință?

LUCIFER

Cin' nu se 'nchină lui se 'nchină mie.

CAIN

Dar eu nu vreau să mă închin la nimeni.

LUCIFER

Tu totuși ești închinătorul meu:
Fiindcă nu i te 'nchini lui, al meu ești.

CAIN

Și ce înseamnă asta?

LUCIFER

Vei afla-o

Și-aici, și mai apoi.

CAIN

O spune-mi taina

Ființei mele doar.

LUCIFER

Urmează-mă

Acolo unde te voi duce eu.

CAIN

Eu trebuie să plec, făgădui-am
Să merg ca să lucrez pământul.

LUCIFER

Ce?

CAIN

Și să culegem poame.

LUCIFER

Pentru ce?

CAIN

Cu Abel să le punem pe-un altar.

LUCIFER

N'ai spus că nu te-ai închinat nici când
Acelui care te-a făcut? .

CAIN

Ba da —

Dar Abel m'a rugat atât de mult

Că-i fac pe voie și prinosul este

Mai mult al lui decât al meu — și Ada...

LUCIFER

Ce șovăi?

CAIN

Ea e sora mea, născută

Tot dintr'un pântec 'n aceeaș zi;

Cu lacrimi ea mi-a smuls făgăduiala

Și eu, decât s'o văd plângând, aș vrea

Să rabd orice, ba chiar să mă închin

Oricui.

LUCIFER

Urmează-mă atuncea.

CAIN

Viu.

ADA

O, frate, pentru tine am venit,
E ceasul de odihnă, bucurie,
Și fără tine este mai puțină.
Tu n'ai muncit în dimineața asta,
Dar ți-am făcut eu lucrul tău, acum
Și poamele sunt coapte, strălucesc
Ca și lumina ce le coace. Haide!

CAIN

Nu vezi tu?

ADA

Văd un înger, am văzut noi
Mulți alții, vrea și el cu noi să vie
Să 'mpărtășească ceasul de odihnă? —
Binevenit să fie.

CAIN

BCU Cluj / Central Library Cluj

Nu-i un înger

Asemenea cu cei ce i-am văzut.

ADA

Mai sunt și de alt fel? Binevenit
Și el să fie, cum au fost și ei:
Ei au primit ca să ne fie oaspeți —
Primește și el?

CAIN (către LUCIFER)

Vrei și tu?

LUCIFER

Iți cer

Să fii al meu.

CAIN

Eu trebuie să plec

Cu el.

ADA

Și să ne lași?

CAIN

Da.

ADA

Și pe mine?

CAIN

O, scumpă Ada!

ADA

Vreau să merg cu tine.

LUCIFER

Nu trebuie să vie.

ADA

Cine ești

Tu care 'mpiedeci ca să se unească
O inimă cu alta?

CAIN

E un zeu.

ADA

De unde știi tu?

CAIN

El vorbește 'ntocmai

Ca și un zeu.

ADA

Și șarpele vorbià

Așà pe când mințià.

LUCIFER

Te 'nșeli, o, Ada!

N'a fost acela pomul cunoștinței?

ADA

Da, pentru-a noastră veșnică durere.

LUCIFER

ohy } ~~Durerea asta-i totuș cunostință,~~
Așa că n'a mințit; de v'a pierdut
A fost cu adevărul, și acesta
In firea lui doar bun să fie poate.

ADA

Dar tot ce știm din ea a adunat
Doar rele peste rele, și gonirea
Din locul unde ne simțiam acasă,
Și groaza, munca, greul și sudoarea,
Căința pentru ceace a fost,
Nădejdea pentru ceace nu vine.
O, nu plecă cu spiritul acesta,
Și rabdă și tu ce răbdaram noi,
Iubește-mă — eu te iubesc, Caine!

LUCIFER

Decât pe mama și pe tatăl tău
Mai mult?

ADA

Da. E și-aceasta un păcat?

LUCIFER

Nu, încă nu, dar într'o zi va fi
Așa pentru copiii voștri.

ADA

Cum?

Nu este 'ngăduiuit ca să iubească
Fiica mea pe fratele său Enoch?

LUCIFER

Nu cum iubești tu pe Cain.

ADA

O, Doamne!

Nu le e 'ngăduit să se iubească
 Și din iubirea lor să nască alții
 Ce au să se iubească? N'au supt lapte
 Tot din acelaș sân, nu le-a fost tată
 Tot el, născut cu mine într'un ceas?
 Și din acelaș pântece? Și oare
 Iubindu-ne n'am îmulțit ființe
 Ce s'or iubi, cum îi iubesc pe ei,
 Cum te iubesc pe tine? O, Cain,
 Cu spiritul acesta nu te duce,
 Nu-i dintre-ai noștri el.

LUCIFER

Acest păcat

De care v'am vorbit nu-i dintr'acelea
 Pe care le-am adus în lume eu;
 El pentru voi nu poate fi păcat,
 Oricum s'ar socoti la muritorii
 Cari v'or înlocui.

ADA

Ce e păcatul

Ce nu-i păcat în sine însuș? Poate
 Imprejurarea din ceva să facă
 Virtute ori păcat? — de este-așa
 Atunci noi suntem robii...

LUCIFER

Alții chiar

Ce decât voi sunt mai înalți, sunt robi,
 Și alții care sunt și mai înalți
 Decât aceștia, tot astfel or fi,
 De n'or voi mai bine, chiar și 'n chinuri,
 Neatârnaarea lor, decât acele
 Ușoare frământări de lingușire,
 Cu imnuri, rugăciuni interesate,
 Către acela ce-i atotputernic,
 Fiindcă-i astfel, și nu din iubire,
 Ci groază sau nădejde de-un folos.

ADA

Atotputernicia e de sigur
 Și bunătatea cea nemărginită.

LUCIFER

A fost așa 'n Eden?

ADA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dușmanule!

Șă nu mă ispitești cu frumusețea;
 Ești mai frumos ca șarpele, dar tot
 Atât de 'nșelător.

LUCIFER

De-adevărat!

Intreabă tu pe mama ta, pe Eva,
 Nu are ea acuma cunoștința
 Și-a binelui și-a răului?

ADA

O, mamă!

Tu ai cules un fruct ce la urmași
 Le-a fost mult mai fatal chiar decât ție,

Măcar în tinerețe petrecut-ai
În Paradis, în nevinovăție,
Și 'n fericite întâlniri mereu
Cu fericite spirite; dar noi,
Copiii tăi, necunoscând Edenul,
Suntem înconjurați de demoni cari,
A Domnului cuvinte folosind,
Ne ispitesc cu-a noastre gânduri chiar,
Ce-s curioase și nemulțumite,
Precum de șarpe-ai fost și tu 'nșelată,
Nevinovată, fără să-ți dai seama,
În nebunia fericirii tale.
Eu nu știu cum să pot răspunde-acestui
Nemuritor ce stă în fața mea,
Și nu îl pot urî, privesc la el
Cu frică și plăcere, și nu fug,
El are 'n ochi un farmec ce mă ține,
Neliniștii-mi ochi se ațintesc
Asupra lui și inima mea bate
Puternic, mă 'ngrozește, însă totuș
Mă trage mai aproape, mai aproape,
Cain — Cain, o, scapă-mă de el.

CAIN

De ce se teme Ada mea, el nu e
Un spirit rău!

ADA

El nu e Dumnezeu,
Nici înger de ai lui, eu am văzut
Pe cheruvimi și serafimi, el nu e
Ca ei.

CAIN

Dar sunt și alții mai înalți —
Arhanghelii.

LUCIFER

Și alții și mai sus
Decât arhanghelii.

ADA

Aceștia însă
N'au binecuvântare.

LUCIFER

Nu au, dacă
Aceasta e tot una cu robia.

ADA

Am auzit spunând că serafimii
Iubesc mai mult și cheruvimii știu
Mai mult ca toți. El trebuie să fie
Un cheruvim, fiindcă nu iubește.

LUCIFER

{ Dar dacă cunoștința mai înaltă
Iubirea nimicește, ce-i acela
Ce nu îl poți iubi când îl cunoști? ¹⁾
Fiindcă cheruvimii ce știu toate
Iubesc cel mai puțin, atunci iubirea
{ Ce o au serafimii poate fi
O neștiință doar; amara soartă
Ce-o au părinții tăi îți dovedește
C'acestea două nu merg împreună.
Deci între cunoștință și iubire

¹⁾ In mss. Ce pune dragostea în neștiință.

Alege, nu poți altfel, tatăl tău
 A și ales, și-acuma numai frică
 E închinarea lui.

ADA

Cain alege

Iubirea.

CAIN

Pentru tine, Ada mea,
 Eu nu aleg, cu mine ea-i născută,
 Dar altceva nimica nu iubesc.

ADA

Nici pe părinții noștri?

CAIN

Oare ei

Iubitu-ne-au când luară din pom fructul
 Ce ne-a făcut să pierdem Paradisul? Cluj

ADA

Noi nu eram născuți pe-atunci și chiar
 De am fi fost, n'ar trebui noi oare
 Ca pe copiii noștri să-i iubim?

CAIN

Micuțul meu Enoch! Și surioara-i
 Ce încă gungurește! De-aș putea
 Să-i știu eu fericiți, aș mai uita.
 Dar nu se poate 'n veci uita aceasta,
 Nici chiar de-ar trece mii și mii de rânduri
 De neamuri, niciodată n'or iubi
 } Urmașii amintirea unui om
 } Ce-a semănat a răului sămânță

Și-a omenirii în acelaș ceas!

Ei au cules din pomul cunoștinței
 Și al păcatului — și nu le-ajunge
 Necazul lor, ci m'au născut pe mine —
 Pe tine, pe puținii ce trăesc,
 Ca și nenumăratele mulțimi,
 Milioane, mii de ce-or să vie
 Să moștenească chinuri ce în veacuri
 Se vor îngrămădi! Și eu să fiu
 Strămoșul unor astfel de ființe!
 Și frumusețea și iubirea ta,
 Ca și iubirea, bucuria mea,
 Și clipa de 'ncântare, ca și ceasul
 De liniște, și toate ce iubim
 Și în copiii noștri și în noi,
 Ne duc doar și pe noi, ca și pe ei,
 Prin mulți ani de păcat, și chin, și numai
 Puțini în cari din când în când necazul
 E-amestecat c'o clipă de plăcere,
 Ne duc spre Moartea — cea necunoscută.
 Eu cred că acel pom al cunoștinței
 Nu și-a 'mplinit făgăduința; dacă
Păcătuiră, trebuiă măcar
 Să știe toate câte-s de știut —
 Și taina morții. Ce știi ei acum? —
 Că sunt nenorociți. Eră nevoie
 De șerpi și fructe ca să afle-aceasta?

ADA

Eu nu-s nenorocită, o, Cain,
 Și dac' ai fi tu fericit...

CAIN

Atunci

Fii singură tu fericită — Mie
 Nu-mi trebuie o fericire care
 Pe mine și pe-ai mei îi umilește.

ADA

Eu singură nu aș putea și nici
 N'aș fi eu fericită, dar cu cei
 Din jurul nostru cred c'aș fi așa,
 În ciuda morții, căci necunoscând-o
 Eu nu mă tem de ea, deși se pare
 Că este-o umbră 'ngrozitoare — dacă
 Pot judeca din cele ce-auzii.

LUCIFER

Și zici că singură tu n'ai putea
 Fi fericită?

ADA

Singură! O, Doamne!
 Cine-ar putea fi fericit și singur,
 Sau bun? Singurătatea-i un păcat.
 Așa îmi pare, de nu m'aș gândi
 Că voi vedea 'n curând pe al meu frate,
 Și pe al lui, și pe copiii noștri,
 Și pe părinți.

LUCIFER

Dar Dumnezeuul tău
 E singur; poate fi el fericit
 Și bun și singur?

ADA

El nu este-așa,

El are, ca să-i facă fericiți,
 Pe îngeri și pe muritori, și-ajunge
 Tot astfel bucuria răspândind-o,
 Căci fericirea ce-ar putea să fie
 Decât să faci pe alții fericiți?

LUCIFER

Intreabă tu pe tatăl tău, gonitul
 Din Paradis, pe fiu-i cel dintâi,
 Chiar inima-ți tu singură întreab-o,
 Ea nu e liniștită.

ADA

Nu, vai mie!

Dar tu — ești tu din ceruri?

LUCIFER

Dacă nu-s,

Intreabă tu de ce pe-acest izvor
 De fericire răspândită 'n toate
 (De care tot vorbești tu), pe prea bunul
 Prea marele de vieață făcător.
 E taina lui și-o ține. Noi răbdare
 S'avem sau unii să ne 'mpotrivim,
 Deși 'n zadar, spun serafimii lui;
 Dar încercarea-i vrednică s'o facem,
 Căci fără ea mai bine tot nu este.
 In spirit e o 'nțelepciune care
 Ne duce spre dreptate, după cum
 Acolo în văzduhul cel albastru
 Și 'ntunecat deodată al vostru ochiu,
 O, tineri muritori, zărește steaua
 — Ce priveghează, zorile vestind

ADA

E-o stea frumoasă, pentru frumusețea-i
Mi-e dragă.

LUCIFER

Și de ce nu i te 'nchini?

ADA

Doar Celui Nevăzut se 'nchină tata.

LUCIFER

Dar semnele Acelui Nevăzut
Sunt tot ce-i mai frumos din tot ce vezi,
Și steaua ce-i așa strălucitoare
E voevodul oștilor cerești.

ADA

Dar tata spune că el a văzut
Pe însuș Dumnezeu, ce l-a făcut
Pe el, ca și pe mama.

LUCIFER

Dar tu însăși

Văzutu-l-ai?

ADA

Da, 'n ale lui făpturi.

LUCIFER

Dar în ființa lui?

ADA

Nu, însă 'n tata
Ce-a fost făcut chiar după chipul lui;
Și 'n îngerii, ce sunt tot ca și tine,
Dar mai strălucitori, deși nu-mi par
Frumoși ca tine și așa puternici,
Ei sunt ca și amiaza liniștită

act.
Lucifer

Lumină numai, când privesc spre noi;
 Ca noaptea cea eterică 'mi pari tu,
 Când zarea purpurie e brăzdată
 De lungi nori albi și bolta minunată
 Smălțată-i de nenumărate stele,
 Ce par'că-s sori, atât sunt de frumoase,
 Nenumărate și fermecătoare,
 Și nu orbesc, ci ne atrag spre ele,
 De lacrimi ochi-mi umplu, tot ca tine.
 Tu pari nenorocit; o, nu ne face
 Să fim și noi așa și pentru tine
 Eu am să plâng.

LUCIFER

Vai! Lacrimile-acestea!

De-ai ști tu ce oceane s'or vărsă!

ADA

De mine?

LUCIFER

Ba de toți.

ADA

De care toți?

LUCIFER

De milioanele de milioane,
 De miiașele de miiașe,
 De peste tot pământul plin de oameni,
 Ș'apoi golit, ca să se umple iadul,
 Ce 'n pânțelele tău sămânța-și are.

ADA

Ne blestemă, Cain!

CAIN

Să spuie, lasă-l,

Pe el îl voiu urmă eu.

ADA

Unde?

LUCIFER

Acolo

De unde într'un ceas se va întoarce,

Dar în acest scurt timp el va vedeà

Cât n'ai puteà să vezi în multe zile.

ADA

Și cum se poate asta?

LUCIFER

N'a 'ntocmit

Din lumi mai vechi, doar în puține zile,

Acel ce v'a făcut, o lume nouă?

Și nu pot eu ce-l ajutai în munca-i

S'arăt chiar într'un ceas, ce 'n multe zile

Făcù el, și 'n puține-a nimicit?

CAIN

Mergi înainte.

ADA

Se va 'ntoarce el

Intr'adevăr doar într'un ceas?

LUCIFER

Firește.

[De timp n'avem a ține seama noi

Putem să 'ngrămădim o veșnicie

Doar într'un ceas, ori ceasul să-l lungim

Să fie-o veșnicie.] Vieța noastră

Nu are o măsură muritoare —
Dar asta-i un mister. Cu mine, vino,
Cain!

ADA

Se va întoarce?

LUCIFER

Da, femeie!
El singur dintre muritori de-acolo
(Întâi și cel din urmă-afar' de Unul) }
Se va întoarce ca să facă lumea
Acea tăcută, ce-i în așteptare,
Să se 'mmulțească tot ca și aceasta.
Acuma sunt acolo doar puțini
Locuitori.

ADA

Tu unde locuiești? Library Cluj

LUCIFER

Prin tot cuprinsul. Unde aş putea
Să locuiesc? Acolo unde sunt
Și Dumnezeuul tău sau Zeii tăi,
Acolo sunt și eu, căci toate 'n lume
Cu mine-s împărțite: viață — moarte —
Și timp — și veșnicie — cer — pământ —
Și ceace nu-i cer și nici pământ,
Ci-i plin de cei ce-odată locuiră
Sau vor mai locui de-acu 'nainte
In amândouă-aceste părți — Aicea-i
Impărăția mea! Așa încât
Impart cu el puterea și mai am
Și-o 'mpărăție care nu-i a lui.

De n'aş fi eu acela ce ți-am spus
Oare-aş putea eu stă aici? Priveşte,
Tu ingerii lui poți să-i vezi.

ADA

Tot astfel

Erau și-atuncea când frumosul șarpe
Vorbî cu mama mai întâi.

LUCIFER

Cain!

Auzi. De ai tu setea cunoștinței,
Eu pot s'o potolesc și nu îți cer
Să iei din fructe ce-au să te lipsească
De-un singur bun pe care 'nvingătorul
Ți l-a lăsat. Urmează-mă.

CAIN

BCU Cluj / Central Universitatii spirit! luj

Am zis.

(LUCIFER și CAIN ies)

ADA (aleargă după ei strigând)

Cain! o frate-meu! Cain!

ACTUL II

ABISUL SPAȚIULUI

CAIN

Eu calc peste văzduh și nu cad, totuș
Mă tem de-aceasta.

LUCIFER

Tu încrede'n mine
Și-atunci vei fi purtat peste văzduhul
Al căruia stăpân sunt eu.

CAIN

Pot oare
Să fac astfel fără de nelegiuire?

LUCIFER

+ } Să crezi și n'ai să cazi, de te'ndoiești
Tu vei pieri — așa ar fi porunca
Aceluia alt Dumnezeu ce spune
In ceruri îngerilor săi că eu sunt
Un demon; și din nou ei vorba asta
O spun nenorociților acelor
Cari, neștiind nimic din tot ce trece
De simțurile lor, ce-s mărginite,
Adoră un cuvânt ce îl aud,
Și cred că-i rău sau bun ce li se spune
In starea lor de înjosire. Eu
Nu vreau nimic astfel: închină-te

Ori nu te închină, tu vei vedea
 Acele lumi ce-s dincolo de lumea-ți
 Cea mică și nu eu voiu hotări
 Pedepse, chinuri pentru îndoeli
 Ce trec de scurta-ți viață. Va veni
 Un ceas când sbuciumat într'o furtună
 De-asupra unor picături de apă
Un om va spune către alt om: «Crede
In mine, și poți merge peste ape»;
 Și peste valuri va călca acela
 Nevătămat. Eu nu-ți zic: Crede'n mine
 Căci numai astfel vei fi mântuit;
 Ci zboară peste-al spațiului abis
 Cu mine-alături și-ți voiu arăta
 Tot ce nu vei putea tăgădui,
 A lumilor istorie întreagă,
 Ce-a fost, ce este și tot ce va fi.

CAIN

O, Doamne, tu, ori demon, orice ești,
 Acela e pământul nostru?

LUCIFER

Ce,
 Nu mai cunoști tu pulberea din care
 A fost făcut chiar tatăl tău?

CAIN

Se poate?
 Acel mic cerc albastru ce plutește
 Acolo prin eterul nesfârșit
 Având alături altul și mai mic,
 Că parc'ar semăna cu-acela care

Ne luminează noaptea pământească?
 Acesta este Paradisul nostru?
 Dar zidurile unde-s și aceia
 Ce stau de pază?

LUCIFER

Unde-i Paradisul?

Arată-mi-l.

CAIN

Cum aș putea eu oare?
 Cum ne mișcăm ca razele de soare,
 În sus mereu, el tot mai mic se face,
 Și cum tot scade parcă-l înconjoară
 Un cearcăn de lumină ca acela
 Din jurul stelei celei mai rotunde
 Când o priviam de lângă Paradis:
 Imi pare c'amândouă, cum mereu
 Ne depărtăm de ele, se unesc
 Cu ceata stelelor nenumărate
 Ce-s împrejurul nostru și'mmulțesc doar
 Acele miriade.

LUCIFER

Dac'ar fi

Și lumi mai mari decât a ta, în care
 Făpturi mai uriașe locuiesc —
 Ș'acestea toate mult mai numeroase
 Decât chiar firele de praf ce sunt
 Pe bietul tău pământ, deși 'mmulțite,
 Atomi însuflețiți, trăind cu toții,
 Sortiți să moară și nenorociți,
 De-ai ști aceasta ce ai mai gândi?

CAIN

Eu m'ași mândri de gândul care știe
Astfel de lucruri.

LUCIFER

Însă dacă gândul

Acesta 'nalt ar fi încătușat

De-o massă de materie servilă, X

Și cunoscând și năzuind la astfel

De lucruri și-o știință mult mai mare

Ce le întrece încă, gândul tău

Ar fi legat de josnice nevoi,

Urîte și scârboase, cea mai bună,

Mai mare bucurie-a ta ar fi

O dulce degradare și-amăgire

Murdară, ce te-ațâță, te momeste

Doar ca să faci ca tot mereu din nou

Să se tot nască suflete și trupuri,

Sortite tot atâta de plăpânde

Să fie toate și puține numai

Atât de fericite...

CAIN

Spirit! Eu

Nu știu nimic de moarte, doar atât

Că este-un lucru înspăimântător

De care pe părinți i-am auzit

Vorbind ca de-o grozavă moștenire

Ce dela ei o am, cum am și vieța,

O moștenire nu prea fericită,

Din câte pot să judec pân'acum.

Dar spirite! de este cum ai spus,

(Și'n mine simt un chin ce-mi procește

Că este așa), să mor aicea fă-mă!

Căci a mai face ca să se mai nască

Și alții care pot mulți ani dearândul

Să sufere doar și apoi să moară,

Imi pare că aceasta însemnează

Să răspândești doar moartea și omorul

LUCIFER

x Nu poți muri cu totul, e ceva
Ce trebuie să supraviețuească.

CAIN

Cellalt n'a spus nimic de-aceasta tatii

Când îl dădù afar' din Paradis,

Cu moartea scrisă chiar pe fruntea lui.

Dar cel puțin să piară tot ce este

In mine muritor, ca eu să fiu

Ca îngerii, cu ce îmi mai rămâne.

LUCIFER

Eu sunt un înger; vrei să fii ca mine?

CAIN

Eu nu știu ce ești tu, îți simt puterea,

Și văd că lucruri îmi arăți ce 'ntrec

Puterea și însușirile-mi născute,

Dar mai puțin mi-arăți decât ar cere

Dorința și închipuirea mea.

LUCIFER

Și cum pot fi atât de mândre-acestea

De pot să stea atât de umilite

Cu viermii 'n humă?

CAIN

Dar tu cine ești,
Atât de mândru 'n duh, de poți cuprinde
Natura 'ntreagă ca și nemurirea —
Și totuș pari a fi atât de trist?

LUCIFER

Eu par ceeace sunt și de aceea
Te 'ntreb de vrei să fii nemuritor?

CAIN

Mi-ai spus că trebuie să fiu-așă
Chiar de n'aș vrea. Eu nu știam aceasta
Pân'adineauri — dar de trebui astfel
Să fie, eu mai dinainte vreau
Să o cunosc, să-mi simt eu nemurirea,
De-oi fi ferice, ori nenorocit.

LUCIFER

'Nainte de-a veni la tine eu
Ai cunoscut-o.

CAIN

Cum?

LUCIFER

Prin suferință.

CAIN

Nemuritoare fi-va suferința?

LUCIFER

Vom încerca-o noi și fiii tăi.
Dar ia privește, nu-i o măreție?

CAIN

O, tu eter frumos, ne'nchipuit,
Și voi nenumăratelor lumini,

da 922 / da /
11111111

Ce'ntr'una vă'mmulțiți, ce sunteți voi?
 Ce este-acel albastru nesfârșit
 Văzduh pustiu prin care lunecați
 Cum am văzut plutind pe apă frunze
 Pe limpezile râuri din Eden?
 E drumul vostru măsurat pe veci?
 Ori alergați voi într'un joc sălbatic
 Prin nesfârșitul univers, la care
 Nu poate mintea mea să se gândească
 De-atâta veșnicie amețită?
 O, Doamne! O, voi zei! Ori ce sunteți!
 Cât de frumoși sunteți! cât de frumoase-s
 A voastre făptuiri ori întâmplări,
 Sau ori ce-or fi! Aș vrea să mor mai bine
 Ori să le văd de-aproape.

LUCIFER

Nu ești oare
 Destul de-aproape? Uită-te 'napoi
 Și vezi pământul tău acolo!

CAIN

Unde-i?
 Nu văd nimic decât nenumărate
 Lumini numai.

LUCIFER

Acolo, uite! Vezi?

CAIN

Nu pot să văd.

LUCIFER

Dar totuș scânteiază.

CAIN

Acela! — Colo?

LUCIFER

Da!

CAIN

Se poate! Cum?

Văzui eu licuricii în amurg
 Pe maluri verzi și 'n crângu 'ntunecos.
 Erau mai luminoși ca lumea ceea
 Ce-i poartă și pe ei.

LUCIFER

Tu ai văzut

Și una ș'alta, lumi și licurici,
Și fiecare strălucind, — răspunde
Ce cugeți tu acuma despre ele?

CAIN

Că sunt frumoase 'n sfera-i fiecare,
Și noaptea ce le face-așa frumoase,
Și musculița 'n sbor strălucitoare,
Nemuritoarea stea în calea-i largă,
Călăuzite trebuie să fie.

LUCIFER

De cine sau de ce?

CAIN

Arată-mi.

LUCIFER

Vrei

Și îndrăznești tu să privești?

CAIN

De unde

Pot ști ce îndrăznesc eu să privesc?

Tu pân' acum nu-mi arătași nimic

La care nu 'ndrăznii eu să mă uit.

LUCIFER

Atuncea vin'cu mine înainte.

X

Nemuritoare lucruri vrei să vezi,

Ori muritoare?

CAIN

Lucrurile cum sunt?

LUCIFER

De amândouă felurile 'n parte.

Dar ce îți stă pe inimă mai mult?

CAIN

Acele ce le văd.

LUCIFER

Dar ce-ți stătea

Mai mult altdată?

CAIN

Ce nu am văzut

Și n'am să văd vreodată — a morții taine.)

LUCIFER

Dar de-ți arăt și lucruri ce-au murit

Cum ți-arătai atâtea ce să moară

Nu pot.

CAIN

Arată-mi.

LUCIFER

Înainte, haide!

Cu aripele, noastre tari 'nainte!

CAIN

O cum tăiem noi cerul! Cum pălesc
In urma noastră stelele! Pământul!
O, unde e pământul meu? Să-l văd,
Căci eu din el am fost făcut.

LUCIFER

Departe,
De nu-l mai poți vedeà și e mai mic
In univers decât ești tu într'însul;
Dar să nu crezi că poți scăpa de el;
Te vei întoarce 'ndată la pământ,
La pulberea lui iarăș; este-o parte
Din veșnicia ta și dintr'a mea.

CAIN

Dar unde mă duci tu?

LUCIFER

La ce a fost
'Naintea ta. Fantasma unei lumi,
Din care-a ta e doar o rămășiță.

CAIN

Nu-i nouă?

LUCIFER

Nu-i mai nouă decât vieța,
Ce-a fost când nu eram nici tu, nici eu,
Nici lucruri ce ne par mai mari ca noi;
Căci multe lucruri n'or aveà sfârșit,
Și unele ce vor pretinde că
N'avură început, avură unul
Ca și al tău de josnic, și-alte lucruri

Ce fură mai puternice s'au stins,
 Ca altora mai josnice decât
 Ne'nchipuim să facă loc, căci numai
Momentele și Spațiul au fost
 Și trebuie să fie *neschimbate*.
Schimbările nu însemnează moarte,
Decât doar pentru humă, și tu ești
Făcut din humă — și-a 'nțelege poți
 Doar ceace-a fost humă și de-acestea
 Vedea-vei.

CAIN

Humă, spirit! orice vrei,
 Eu pot să văd.

LUCIFER

Atuncea, înainte!

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lumini în urmă repede pălesc,
 Și altele pe cât ne-apropiem
 Tot cresc, parc'ar fi lumi.

LUCIFER

Așa și sunt.

CAIN

Și sunt în ele și Edenuri?

LUCIFER

Poate.

CAIN

Și oameni?

LUCIFER

Sau ființe mai înalte.

CAIN

Și șerpi?

LUCIFER

Ce, vrei să fie numai oameni?

Reptilele n'au oare drept la viață,

Ci doar acelea ce stau în picioare?

CAIN

Cum fug luminile! Spre ce sburăm?

LUCIFER

Spre lumea de fantome, de ființe

Ce-au fost, și umbre-a celor ce vor fi.

CAIN

Se face tot mereu mai întunec —

Și stelele s'au dus!

LUCIFER

BCU Cluj / Cen. Și totuși vezi library Cluj

CAIN

E o lumină 'ngrozitoare! Nu e

Nici soare și nici lună, nici lumini

Nenumărate, chiar acel albastru

Al serii 'mpurpurate a pălit

Intr'un amurg posomorît, eu totuși

Văd negre, mari grămezi, ce nu-s asemeni

Cu lumile de cari ne-apropiam,

Ce 'ncinse de lumină, îmi păreau

De viață pline chiar când atmosfera

Acea de lumină dispărea,

Și le vedeam cu forme neegale,

De văi adânci și munți mari și puternici;

Din unele ieșiau scânteii, vedeai

Alte
mai
...

Pe altele doar mari câmpii de ape,
Și unele cu cercuri luminoase
Încinse și cu plutitoare luni
Erau ca și frumosul meu pământ —
În loc de-acestea toate-acea par
Intunecoase și îngrozitoare.

(Ei dispar în nori).

LUCIFER

Dar deslușite. Tu vrei să vezi moartea
Și lucruri moarte?

CAIN

Eu n'o caut, însă
Cum știi că sunt de-acestea și păcatul
Părintelui a-i fi supuși ne face,
Pe noi, și toată moștenirea noastră,
Ași vrea de-acuma să privesc aceea
Ce-odată trebuie să văd cu sila.

LUCIFER

Privește!

CAIN

E 'ntunerec.

LUCIFER

Și așa

Va fi pe veci. Dar porțile-om deschide!

CAIN

Ce nori enormi de aburi ies de-acolo!
Ce-i asta?

LUCIFER

Intră!

CAIN

Pot să mă întorc?

LUCIFER

Să te întorci? Firește: cine altfel
Ar îmulți împărăția morții?
Acea de-acum e foarte mică față
De ce va fi prin tine și ai tăi.

CAIN

Dar norii tot mai mult se 'ntind și fac
In jurul nostru cercuri tot mai largi.

LUCIFER

Inaintează!

CAIN

Tu?

LUCIFER

Să nu te temi
Căci fără mine nu puteai tu trece Cluj
De marginile lumii tale. Mergi!
'Nainte!

(Ei dispar în nori).

SCENA II

HADES. Intră LUCIFER și CAIN

CAIN

Cât de tăcute și de 'ntinse sunt
Acele lumi întunecate! Parcă
N'ar fi doar una și-s mai populate
Decât acele globuri uriașe
Și luminoase ce se legănau
Atât de multe 'n aerul de sus,
Incât aș fi crezut că ele sunt

O populație strălucitoare
 A vr'unui cer nemai închipuit,
 Nu globuri ca să fie locuite;
 Dar când m'apropiai eu le-am văzut
 Umflându-se într'o nemărginire,
 Pe care-ai fi putut-o pipăi,
 De lucruri ce păreau a fi făcute
 Să fie de ființe locuite,
 Nu vieață ele înșile având.
 Aicea însă totu-i scufundat
 Intr'un amurg atât de plin de umbră,
 Incât doar de trecut parcă-mi vorbește.

LUCIFER

Acesta e regatul morții. Vrei
 S'o vezi?

CAIN

Pân'ce nu știu ce este ea
 In adevăr, eu nu pot să răspund,
 Dar dacă e cum auzii pe tata
 In lungile lui rugăciuni spunând,
 E-un lucru-atuncea — Doamne, nu'ndrăznesc
 Să mă gândesc la el! O, blestemat
 Să fie cel ce-a iscodit vieața
 Ce duce doar la moarte! Blestemată
 Acea grămadă proastă de vieață
 Și care, fiind vieață, n'a putut
 Păstra-o, ci a trebuit s'o piardă
 Chiar pentru cel nevinovat.

LUCIFER

Blestemi

Pe tatăl tău?

CAIN

Ce, nu m'a blestemat
 Și el când a făcut ca să mă nasc?
 Ce, nu m'a blestemat el și 'nainte
 De naștere, atunci când îndrăzni
 Ca să culeagă rodul cel oprit?

LUCIFER

Așa e, amândoi unul pe altul
 V'ați blestemat și tu și tatăl tău;
 Dar fratele și fiii tăi?

CAIN

Să 'mpartă
 Și ei blestemul meu. Eu ce avui?
 Le las și lor ce-am moștenit și eu.
 O, voi posomorite, nesfârșite
 Impărății de umbre plutitoare
 Și chipuri uriașe ce le văd,
 Pe unele întregi cât sunt de mari,
 Pe altele nelămurit, dar toate
 Puternice și triste — ce sunteți?
 Trăiți ori ați trăit?

LUCIFER

Din amândouă

Ceva.

CAIN

Atuncea ce e moartea?

LUCIFER

Ce?
 N'a spus acel ce te-a făcut că este
 O altă vieată?

CAIN

Pân'acum n'a spus

Decât că trebuie să moară toți.

LUCIFER

Dar poate că 'ntr'o zi ș'această taină

Ți-o va descoperi.

CAIN

Zi fericită!

LUCIFER

Da, fericită zi! când și aceasta

Se va destăinui 'n dureri nespuse,

Cu chinul veșnic încărcate încă,

La miriadele nenumărate

A încă nenăscuților atomi

Inconștienți, ce-or căpăta vieață

Pentru acest scop numai!

CAIN

Cine sunt

Fantomele acestea uriașe

Ce împrejurul meu le văd plutind?

N'au chipul duhurilor ce-am văzut

In jurul mult doritului Eden

In care n'am intrat, și nici pe-acela

Al omului așa cum l-am văzut

Și în Adam, și'n Abel și în mine,

Și în soția-mi soră, și'n copiii-mi;

Dar au o 'nfățișare ce nu este

Nici ca de oameni, nici de îngeri, însă,

Deși nu par așa ca cei din urmă,

Se 'naltă mult mai sus ca cei d'intâi,

Mai mândri, mai înalți și mai frumoși,
Și de vigoare plini îmi par, dar chipul
E-așa nelămurit, cum n'am văzut.
Ei n'au aripi de serafimi, nici față
Ca cea de om și nici înfățișarea
Acelor mai puternice-animale,
Nu-s ca nimica ce acum trăește,
Și-s totuș mai frumoși și mai puternici
Decât cei mai puternici și frumoși
Ce-acum trăesc, dar făr'asemănare
Cu ei, c'abiã pot să le spun că sunt
Vietuitoare.

LUCIFER

Totuș au trăit.

CAIN

Dar unde?

LUCIFER BCU Cluj / Central University Library Cluj

Unde-ți duci tu vieața.

CAIN

Când?

LUCIFER

Pe-aceea ce numești pământ, odată

Au locuit.

CAIN

Adam e cel dintâiu.

LUCIFER

Din neamul tău, da, însă-i prea nevrednic

Să fie cel din urmă dintre-aceștia.

CAIN

Și ce sunt ei?

LUCIFER

Aceeace vei fi.

CAIN

Dar ce-au fost ei?

LUCIFER

Ființe 'nalte, mândre,
 Deștepte, bune, mari, de slavă pline,
 Și întrecând atât pe tatăl tău,
 Orice-ar fi fost el în Eden să fie,
 Precum atunci când zeci de mii de rânduri
 De strănepoți din tine se vor naște
 In jalnica lor decădere fi-vor
 Cei mai din urmă puși cu tine-alături,
 Și cât de fără vlagă-s poți să judeci
 Tu însuți după carnea ta.

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vai mie!

Și au pierit *aceștia*?

LUCIFER

Au pierit

De pe pământul tău, cum și tu însuți
 De pe acela vei pieri cândva.

CAIN

Pământul *meu* a fost și-al *lor* odată?

LUCIFER

A fost.

~~CAIN~~

Dar nu așa cum e acuma.

Prea mic și ne 'nsemnat e ca să ție
 Așa ființe.

LUCIFER

Drept e că eră

Mai falnic.

CAIN

Și de ce-a căzut așa?

LUCIFER

Intreabă-l pe acela ce dărâamnă.

CAIN

Dar cum?

LUCIFER

Printr'o pierzare nemiloasă

Și-o turburare și-un amestec groaznic

Al tuturor stihțiilor, ce lumea

In haos vor întoarce-o, cum din haos

Ea s'a făcut când s'ășezară toate;

Astfel de lucruri se întâmplă rar

In timp, dar deseori în veșnicie —

Mergi înainte să privești trecutul.

CAIN

E 'ngrozitor.

LUCIFER

Și-adevărat. Privește

Fantomele acestea, ele-avură

Odată trup cum ai și tu acum.

CAIN

Și trebuie să fiu și eu ca ele?

LUCIFER

Acel ce te-a făcut să-ți spue-aceasta.

Eu îți arăt doar cine sunt aceia

Ce-au fost 'nainte ta; ce *fură* ei

De-abià o poți simți tu mai puțin
 Cu slabele-ți simțiri și mica parte
 Ce-ți mai rămâne din inteligența
 Acea înaltă și nemuritoare
 Și din puterea pământească. Tot
 Ce-aveți la fel cu ce avură ei
 E vieța, ce mai *veți* aveà — e moartea:
 Tot restul însușirilor ce-aveți
 X Se potrivește pentru târâtoare
 Ieșite din nămolul ce-a rămas
 Din universul cel măreț, zdrobit,
 Ajuns acuma o planetă mică
 Și ne'ntocmită încă, locuită
 De-aceia pentru care bucuria
 E să orbecăiască 'n întunec —
 Un Paradis al neștiinței 'n care
 Știința e oprită, ca otravă.
 Privește-le ce sunt, sau ce au fost
 Ființele acestea mai înalte,
 Ori dacă te mâhnește, te întoarce
 Și ară-ți iar pământul: datoria-ți.
 Am să te 'ntorc acolo neatins.

CAIN

Nu; vreau să stăm aici.

LUCIFER

Și cât de mult?

CAIN

Pe veci. Fiindcă trebuie 'ntr'o zi
 Să mă întorc aici de pe pământ,
 Aș vrea mai bine să rămân, mi-e silă

De tot ce am văzut eu în țărână,
Rămân mai bine-aicea între umbre.

LUCIFER

Aceasta nu se poate: tu acum
Privești ca 'n vis aceea ce-i aevea;
Ca să ajungi și tu să poți fi vrednic
A locu! aicea, trebui și tu
Să treci pe unde au trecut acestea —
Prin ale morții porți.

CAIN

Dar pe ce poartă
Intrarăm adineaori?

LUCIFER

Pe a mea!
Dar cum tu trebuie să te întorci,
Cu duhul meu eu te întăresc să poți
Să mai răsufli 'n locurile acestea
In care toate-s fără de suflare
Afar' de tine însuși. Poți privi,
Dar să nu crezi că poți să stai aicea
Pân'ce n'o fi venit și ceasul tău.

CAIN

Și-aceștia oare nu se pot întoarce
Iar pe pământ?

LUCIFER

Pământul lor s'a dus
Pe veci — prin sbuciumări neîncetate
Atâta-i de schimbat că n'ar putea
Să mai cunoască nici un singur loc

Pe suprafața lui abia 'ntărită —
A fost: — O, ce frumoasă lume-a fost!

CAIN

Și este. Nu cu-acest pământ sunt eu
Nemuțumit, deși trebui să-l ar,
Ci, că nu pot nimica folosi
Din cele ce-s frumoase, fără trudă,
Că miilor de gânduri ce se 'nalță
Nu le pot da destulă cunoștință,
Nici stâmpără acele mii de temeri
De moarte și de vieață.

LUCIFER

Ce e lumea-ți

O vezi, dar nu poți înțelege umbra
Aceleia ce-a fost.

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar cine sunt

Făpturile acelea uriașe,
Ce pare că au minte mai puțină
Decât fantomele pe lângă care
Trecurăm adineaori, semănând
Cu fiarele sălbatice ce urlă
Prin codrii cei adânci de pe pământ?
Imi par a fi de zece ori mai mari
Și mai îngrozitoare chiar decât
Acele care sunt mai uriașe,
Mai mari chiar decât zidul din Eden
De cheruvimi păzit, iar ochii lor sunt
Fulgerători ca spadele de foc
Ce ne opresc intrarea, și au colți

De parcă-s niște mari copaci cojiți —
Ce-au fost aceștia?

LUCIFER

Ceea ce-i în lumea-ți
Mamutul; — miriade dintr'aceștia
Sub suprafața-i zac.

CAIN

Dar pe pământ

Nu e nici una?

LUCIFER

Nu, căci slabu-ți neam
De ar aveà cu ele să se lupte,
Zădarnic ar mai fi blestemul vostru,
Prea repede ar fi el nimicuit.

CAIN

Dar pentru ce să lupte?

LUCIFER

Ai uitat
Cu ce osândă neamu-ți fu gonit
Din Paradis: războiu cu orice lucru,
Și moarte tuturor și boală, chinuri
Și-amărăciune pentru cei mai mulți;
Acestea fură roadele din pomul
Oprit.

CAIN

Dar, dobitoacele acestea
Mâncat-au rodul cel oprit și ele
De trebuie să moară?

LUCIFER

Ziditorul

V'a spus c'au fost făcute pentru voi,
 Ca și voi pentru ele. — Ce vrei oare
 Mai bună să le fie soarta lor
 Decât a voastră? Dacă nu cădeă
 Adam, atuncea toate ar fi stat.

CAIN

Vai! bietele de ele! nevoie-s
 Și ele să împartă soarta tatii,
 Ca și copiii lui; ca și ei tocmai
 Fără a se fi împărțășit din pom,
 Ca și ei fără-atât de scump plătită
 Știință! Mincinos fu însă pomul —
 Căci noi nu știm nimic. Făgăduise
 Știința cel puțin cu prețul morții,
 Știință totuș: dar ce știe omul?

LUCIFER

Dar poate că vă duce moartea chiar
 In spre cea mai înaltă cunoștință;
 Și singură ntre toate celelalte
 Fiind doar moartea sigură, atunci
 Ea cel puțin îndreaptă spre știința
 Ce este cea mai sigură; de-aceea
 Adevărat, deși omoritor,
 A fost aceea ce-ți promise pomul.

CAIN

Aceste' mpărății întunecate
 Le văd, dar nu le înțeleg.

LUCIFER

Fiindcă
 Departe-i încă ceasul, și nu poate

Materia să înțeleagă bine
Aceace e spirit — totuș este
Ceva să știi tu că mai sunt în lume
Și'mpărății de-acestea.

CAIN

Noi știam

Și pân'acuma că erà o moarte.

LUCIFER

Dar nu ce dincolo de ea erà...

CAIN

Nu știm aceasta nici acum.

LUCIFER

Tu știi

Că este o altfel de stare și
Că-s multe alte stări afar' de-a ta.
Și-azi dimineată nu știai aceasta.

CAIN

Dar toate-acestea'mi par întunecate
Și'n umbră.

LUCIFER

Să te mulțumești cu-atât,

Iți vor părea mai lămurite'n urmă
In nemurirea ta.

CAIN

Dar toată-aceà

Nemăsurată 'ntindere lichidă,
De un mărăș albastru, ce plutește
Acolo'n depărtare și îmi pare
Ca apa care curge din Eden
Pe lângă locuința-mi, doar atât

Că este fără maluri, fără margini,
Și de-o eterică culoare — ce e?

LUCIFER

Mai este-așă ceva și pe pământ,
Deși e mai prejos decât aceasta,
Și în apropierea-i locui-vor
Copiii tăi — aceasta-i o fantasmă
De ocean.

CAIN

E ca o altă lume;
Un soare curgător — și cine sunt
Nelămuritele fapte ce joacă
Pe suprafața lui strălucitoare?

LUCIFER

Aceștia sunt locuitorii lui.
Leviatani cei de-odinioară.

CAIN

Și șarpele acela nesfârșit
Ce își înalță umeda lui coamă
Și capul lui enorm de zeci de ori
Mai sus decât chiar cedrul cel mai 'nalt
Deasupra hăului, parc'ar putea
Să se încolăcească împrejurul
Câte-unui glob întreg din cele ce
Văzurăm adineaori — nu cumva
O fi din neamul celui ce sub pomul
Din Paradis se întindea?

LUCIFER

Intreabă

Pe Eva, mama ta, mai bine știe
Cum fuse șarpele ce-a ispitit-o.

CAIN

Acesta pare prea îngrozitor
Cellalt erà de sigur mai frumos.

LUCIFER

Nu l-ai văzut tu niciodată?

CAIN

Mulți

De-acelaș neam (sau cel puțin așa
Numiți) dar niciodată chiar pe-acela
Ce ispitì pe mama ca să iea
Fatalul fruct și nici măcar vreunul
La fel ca'nfățișare.

LUCIFER

Tatăl tău

Nu l-a văzut el oare?

CAIN

Nu, căci mama

L'a ispitit pe el, — doar ea a fost
De șarpe ispitită.

LUCIFER

Să iei seama,

Om bun! Decâteori femeia ta
Sau ale fiilor femeii pe voi
~~V'or ispitì c'un lucru nou sau straniu,~~
~~Voi să vedeți întâiu pe-acela care~~
~~Le-a ispitit pe ele.~~

CAIN

Sfatul tău

E prea târziu venit, căci nu mai este

Nimic cu ce să ispitească-un șarpe
Pe o femeie.

LUCIFER

Dar mai sunt destule
La care ar putea să-l ispitească
Femeia pe bărbat, sau el pe ea —
Să ieie bine seama fiii tăi,
Căci binevoitor e sfatul meu,
E'n paguba mea chiar; dar este drept
Că n'o să fie ascultat și astfel
Nu pierd prea mult.

CAIN

Eu nu te înțeleg.

LUCIFER

Atât mai bine pentru tine! Lumea-ți
Și tu sunteți prea tineri încă! Crezi
Că tu ești cel mai păcătos din toți
Și mai nenorocit, nu e așa?

CAIN

Eu crima n'o cunosc, durerea însă
Eu am simțit-o mult.

LUCIFER

Intâiu născut
Al celui dintâiu om! Vezi starea ta
De-acuma, păcătoasă — și ești rău —
Și de durere — și e drept că suferi —
Sunt amândouă totuș un Eden
De nevinovăție, puse-alături
De cea în care poți cădea'n curând,

Și de nenorocirea îndoită
 Ce fii din fiii fiilor tăi veșnic
 Aveà-vor să îndure, când mereu
 Din neam în neam s'or înmulți ca praful
 Pe care și ei doar l'or înmulți. —
 Acum să ne întoarcem pe pământ.

CAIN

Ce numai pentru-atâta m'ai adus
 Aicea?

LUCIFER

N'ai dorit tu cunoștința?

CAIN

Da, însă numai ca fiind o cale
 Spre fericire.

LUCIFER

Dacă adevărul
 E astfel, câștigat-ai fericirea.

CAIN

Atuncea Dumnezeuul tatii bine
 Făcù când ne-a oprit de a gustà
 Fatalul fruct.

LUCIFER

Mai bine-ar fi făcut
 Să nu-l sădească. Inșă neștiința
 A ceace e rău nu mântuește
 De rău; el trebuie să-și facă calea
 Fiind o parte'n orice lucru.

CAIN

Nu,
 Nu'n orice lucru, eu nu pot s'o cred,
 Căci eu sunt însetat de bine.

LUCIFER

Cine

Și ce nu face tot așa? Căci *cine*
 Dorește răul numai pentru el,
 Așa amar cum e? Nimic și *nimeni!*
 El e fermentul vieții 'ntregi și chiar
 Și-al celor ce n'au vieață.

CAIN

Dar acele

Strălucitoare globuri ce văzurăm
 Nenumărate colo 'n depărtare
 Pân'nu ne scoborârăm în această
 Impărăție de fantome, ele
 Sunt prea frumoase și nu poate răul
 Să se coboare-acolo.

LUCIFER

Le-ai văzut

Din depărtare —

CAIN

Ce'nsemnează asta?

Din depărtare strălucirea lor
 E numai micșorată, de aproape
 Vor fi de-o frumuseță negrăită.

LUCIFER

Apropie-te pe pământul tău
 De lucrurile cele mai frumoase
 Și judecă-le frumusețea lor
 De-aproape

CAIN

Aşa făcui și am văzut,
 Cel mai fermecător, de mai aproape,
 E mai fermecător.

LUCIFER

Nu poate fi
 Decât o amăgire. — Ce-i aceea
 Ce-i mai frumoasă încă de aproape
 Decât frumoase lucruri depărtate?

CAIN

E sora-mi, Ada. — Stelele din cer, —
 Al nopții-adânc albastru luminat
 De globul care pare că-i un spirit
 Sau lumea unui spirit — sau amurgul —
 Sau zorile cu strălucirea lor —
 Sau negraitul de frumos apus,
 Ce-mi umple ochii de plăcute lacrimi
 Când simt că inima-mi încet plutește
 Cu soarele pe-un paradis de nori —
 Sau umbra'n codru — ramurile-i verzi
 Sau glasul păsării ce cântă seara
 Iubirea și cu heruvimii parcă
 Se-amestecă în corurile lor,
 Când peste zidurile din Eden
 Apune ziua; toate, toate-acestea
 Nimica nu-s, în inima-mi și'n ochii-mi
 Ca fața Anei: de pământ și cer
 Mi-îndepărtez eu ochii, s'o privesc.

LUCIFER

Frumoasă e atât cât pot să fie

In înflorirea tinerei creații
 Plăpânzii muritori în ziua'ntâiu,
 Pe cât îmbrățișările dintâiu
 A primilor părinți pot ca să-și facă
 Urmașii să se nască; dar e totuș
 O amăgire numai.

CAIN

Crezi așa

Fiindcă nu-i ești frate.

LUCIFER

Muritor!

Frăția mea-i cu cei ce n'au copii.

CAIN

Atunci nu poți se te'ntovărășești
 Cu noi.

LUCIFER

Dar poate ca tovarășia-ți

A mea să fie. De-i a ta ființa
Ce'n ochii tăi întrece pe-orice alta
În frumusețe, tu de ce te simți
Nenorocit?

CAIN

De ce sunt eu pe lume?

~~Dar pentru ce ești tu nenorocit?~~

De ce sunt toate lucrurile astfel?

Chiar și acela care ne-a făcut

Așa să fie trebuie, căci el

Nefericite lucruri a creat.

A nimici nu e de bună seamă

O muncă bucuroasă, totuș tata

Îmi spune că El e a-tot puternic,
 De ce atuncea răul — dacă-i bun?
 Eu întrebai aceasta și pe tata,
 Și el mi-a spus: fiindcă răul este
 O cale doar spre bine. Straniu bine,
 Ce trebuie să nască dintr'un dușman
 De moarte. Eu odată am văzut
 Un miel mușcat de-un șarpe: bietul miel
 Zăcea spunând în țărână, mama lui
 Zădarnic behăia nerăbdătoare;
 Dar tata a cules câteva ierburi
 Și le-așeză pe rană și pe'ncetul
 Nenorocitu'și reveni în fire
 Și se sculă să sugă țâța mării,
 Ce tremurând de bucurie 'ntruna
 Lingeă tot trupul lui înviorat.
 Privește, fiul meu! mi-a spus Adam,
 Cum binele răsare dintr'un rău.

LUCIFER

Și tu ce i-ai răspuns?

CAIN

Nimic, căci el
 E tatăl meu; dar m'am gândit că totuși
 Acel biet animal mai bună soartă
 Ar fi avut *de n'ar fi fost mușcat*,
 Decât să-și înnoiască scurta-i vieță
 În chinuri negrăite, orișicât
 Prin leacuri rana lui s'a vindecat.

LUCIFER

Dar cum mi-ai spus, din toate ce iubești,

Iubești mai mult pe-aceea ce'mpărți
 Cu tine sânul mamei, și va da
 Copiilor tăi pe al ei —

CAIN

Firește,

Ce-aș fi eu fără ea?

LUCIFER

Dar ce sunt eu?

CAIN

Cum oare tu nimica nu iubești?

LUCIFER

Dar ce iubește Dumnezeuul tău?

CAIN

El toate le iubește, spune tata,
 Dar eu mărturisesc că nu văd asta

In soarta lor de loc. university Library Cluj

LUCIFER

Și, de aceea,

Nu poți să judeci dacă eu iubesc
 Ori nu, decât doar scopul unui mare plan
 In care toate lucrurile mici
 Ca fulgii de zăpadă se topesc.

CAIN

Zăpadă! Ce-i aceea?

LUCIFER

Mulțumește

Că nu mai știi și-aceasta: neamul tău
 Departe, peste veacuri, va cunoaște-o,
 Dar tu te'ntinzi la soare într'o climă
 Ce nu cunoaște iarna.

CAIN

Oare tu

Nu mai iubești ceva ce e ca tine?

LUCIFER

Dar tu, *pe tine însuți* te iubești?

CAIN

Da, însă eu iubesc mai mult pe-aceea
Ce face ca să pot răbdă mai mult
Simțirile ce-atâta mă apasă,
Și care e mai mult ca mine însumi,
Fiindcă o iubesc.

LUCIFER

Tu o iubești,

Fiindcă e frumoasă cum fu mărul

In ochii mamei tale; însă când

Va încetă de-a fi așa, iubirea-ți

Va încetă și ea, ca orice poftă.

CAIN

Să înceteze de-a mai fi frumoasă?

Cum s'ar putea aceasta întâmplă?

LUCIFER

Cu timpul.

CAIN

Timpul încă a trecut,

Și pân'acum Adam și mama mea

Sunt amândoi frumoși: nu chiar așa

Ca Ada sau ca serafimii — totuși

Frumoși sunt foarte.

LUCIFER

Toate-acestea însă

S'or trece și la ei ca și la ea.

CAIN

Imi pare rău de-aceasta, însă nu pot
 Să cred că voiui iubi-o mai puțin
 Când se va pierde frumusețea ei,
 Eu cred c'acel ce toată frumusețea
 O face, și mai mult va pierde încă,
 Văzând cum astfel de făptură pierе.

LUCIFER

Te plâng fiindcă tu iubești aceea
 Ce trebuie să piară.

CAIN

Eu pe tine
 Te plâng fiindcă nu iubești nimic.

LUCIFER

Și fratele tău nu ți-e drag.

CAIN BCU Cluj / Central University Library Cluj

De ce nu?

LIUCFER

Mult, îl iubește tatăl tău pe el —
 Și Dumnezeuul tău.

CAIN

Și eu de-asemeni.

LUCIFER

Așa se cade unui om smerit.

CAIN

Smerit!

LUCIFER

El este doar al doilea fiu,
 Și e mult mai iubit de mama lui.

CAIN

Păstreze-și dragostea ei pentru el,
Căci șarpele a câștigat-o 'ntâi.

LUCIFER

Și tatăl tău de-asemeni.

CAIN

Și ce-mi pasă?

N'am dreptul să iubesc și eu pe-acela
Ce tuturor li-i drag?

LUCIFER

Și lui Iehova —

Prea milostivul Domn și săditorul
Cel bun al Paradisului oprit —
Și el privește surâzând la Abel.

CAIN

Pe el nu l-am văzut eu niciodată — Cluj
Și nu știu de surâde.

LUCIFER

Dar văzut-ai

Pe îngerii lui.

CAIN

Rar.

LUCIFER

Destul de des
Incât să știi că ei iubesc mai mult
Pe frate-tău și orice jertfă-a lui
Mai bine e primită.

CAIN

Fie astfel!

De ce-mi vorbești de aceasta?

LUCIFER

Pentru că

Și tu gândit-ai asta adineaori.

CAIN

Și dacă *m'am* gândit atunci, de ce
Să-mi amintești acum un gând ce...

(*Se oprește parcă frământat*)

— Spirit!

Aici suntem în lumea *ta*; nu-mi mai
Vorbi de-a *mea*. Tu-mi arătași minuni.
Văzui pe'naintașii cei puternici
Ai lui Adam, ce pe-un pământ umblat-au
Din care-al nostru-i o ruină numai;
Tu-mi arătași acele miriade
De înstelate lumi, în care-a noastră
E numai un tovarăș depărtat
Și'ntunecos, în nesfârșita cale
A vieții; îmi mai arătași tu umbre
Din existența cea cu nume groaznic
Pe care ne-o aduse tata — Moartea¹⁾.
Tu multe mi-arătași — nu însă toate:
Arată-mi locul unde stă Iehova,
In Paradisul lui deosebit,
Sau pe al *tău*, acela unde e?

¹⁾ In textul tipărit:

«That existence with the dreaded name

«Which my sire brought us — Death. După manuscris:

«Which my sire shrinks from. De care se 'nspăimântă tata —

Moartea.

LUCIFER

Aici,

Și'n tot întinsul.

CAIN

Dar aveți și voi

Ca ori și ce o locuință-a voastră.

Noi muritorii-avem pământul nostru,

Și alte lumi locuitorii lor;

Și 'n locul unde poate răsufală

Trăiește-orice făptură trecătoare,

Și chiar și-acelea care nu mai au

Suflare ca a noastră își au locul,

In care mai trăiesc, cum mi-ai spus tu;

Tot astfel și Iehova și tu însuți

Iți ai pe-al tău; voi nu stați împreună?

LUCIFER

Nu, împreună numai stăpânim,

Dar locuințele ni-s despărțite.

CAIN

Eră mai bine dacă ar fi fost

Doar unul dintre voi, atuncea poate

Un singur scop ar fi unit mai bine

Acele elemente care-acum

Par frământate veșnic în furtuni.

Cum de-ați ajuns voi spirite 'nțelepte

Și nesfârșite să vă despărțiți?

Nu sunteți voi întocmai ca și frații

Prin firea și prin măreția voastră?

LUCIFER

Nu ești tu fratele lui Abel?

CAIN

Da,

Noi suntem frați și-așà vom și rămâne,
 Dar chiar de n'ar fi astfel, ce e oare
 Și spiritul cum este carnea? Poate
 Și-acesta să se certe? Nesfârșitul
 Cu nemurirea? Și ciocnindu-se
 Nenorocirea s'o aducă 'n lume —
 De ce?

LUCIFER

Ca să domnească.

CAIN

Nu mi-ai spus
 Că sunteți amândoi eterni?

LUCIFER

Ba da!

CAIN

Și ce-am văzut, acel întins albastru,
 Nemărginit e?

LUCIFER

Da.

CAIN

Și nu puteți
 Domni voi amândoi? — ce, nu v'ajunge?
 De ce vă dușmăniți?

LUCIFER

Noi amândoi

Domnim.

CAIN

Din voi doi unul face răul.

LUCIFER

Dar care?

CAIN

Tu! Căci dacă bine poți
Să faci tu omului, de ce nu-l faci?

LUCIFER

De ce nu-l face cel ce v'a făcut?
Căci eu nu v'am făcut. Făptura *lui*
Sunteți și nu a mea.

CAIN

Atuncea lasă
Făptura *lui* să fim, cum zici că suntem,
Arată-mi însă locuința ta
Ori pe a *lui*.

LUCIFER

Eu pot să ți le-arăt
Pe amândouă; însă vine timpul
Când vei vedea pe una pentru veci.

CAIN

De ce nu chiar acum?

LUCIFER

Cu mintea ta
Cea omenească-abiă de poți cuprinde
In liniștită limpede gândire
Puținul ce ți-l arătai, și-ai vrea
Să te înalți spre cele două taine!
Acele două Inceputuri! Vrei
AscunsELE lor tronuri să le vezi!
Țărână! mărginește-ți râvna ta,
Căci a vedea pe oricare din ele
Ar fi pierea ta!

3ix

CAIN

Dar să le văd! Atunci să pier,

LUCIFER

Acum vorbit-a fiul
Aceleia ce mărul l-a luat!
Doar ai pieri și tot nu le-ai vedeà:
Vederea lor e în cealaltă stare.

CAIN

A morții?

LUCIFER

Asta-i doar o pregătire.

CAIN

De ea mă tem eu mai puțin când știu
Că spre un lucru lămurit ne duce.

LUCIFER

Acuma te voi duce 'n lumea ta,
Ca neamul lui Adam să-l îmmulțești —
Mâncând și bând, muncind și tremurând,
Râzând, plângând, dormind, murind.

CAIN

De ce
Văzui atuncea toate-aceste lucruri
Ce mi le-ai arătat?

LUCIFER

Nu mi-ai cerut
Tu cunoștința? Nu te-am învățat
Să te cunoști prin ce ți-am arătat?

CAIN

Vai mie! 'mi pare că nu sunt nimic.

LUCIFER

Intreaga cunoștință omenească
 Atâta doar va fi, ca să cunoască
 Nimicnicia firii muritoare.
 Știința asta las-o moștenire
 Copiilor tăi și te va cruța
 De multe chinuri.

CAIN

Mândru spirit! tu
 Cu gând trufaș vorbești, dar ori și cât
 De mândru ești, ai totuș peste tine
 Pe unul ce-i mai mare

LUCIFER

Nu! mă jur,
 Pe cerul ce de El e stăpânit
 Și pe abisul și nemărginirea
 De lumi și vieață care împreună
 Le stăpânim, o nu! E 'nvingător,
 E drept; dar nu e nici decum mai mare.
 Se 'nchină toți 'naintea-i — dar eu nu:
 Mă lupt mereu cu el, cum m'am luptat
 In cerul cel de sus! In veci de veci,
 Prin Hades, în prăpăstii fără fund,
 Prin ale 'ntinsului împărății
 Făr' de sfârșit și 'n veșnicele veacuri,
 Eu pentru toate, toate-am să mă lupt.
 Și lumi și lumi și stele după stele,
 Și universuri, după universuri,
 Vor tremura 'n balanță, până când
 Se va sfârși acest războiu grozav, —
 De s'o sfârși vr'odată, însă nu,

El nu se va sfârși până ce unul
 Din amândoi cu totul se va stinge;
 Dar nemurirea noastră ca și ura
 Nestinsă ce-o avem unul pe altul
 Ce ar putea s'o nimicească oare?
 Ca 'nvingător va spune el că 'nvinsul
 E rău; dar el ce bine dă? De-aș fi
 Invingătorul *eu*, s'ar socoti
 Doar cele ce le face *el* ca rele.
 O, muritori de-abiă născuți, ce daruri
 Făcutu-v'a el pân'acuma vouă,
 În mica voastră lume?

CAIN

Doar puține;

Și unele din ele prea amare.

LUCIFER

Intoarce-te cu mine pe pământu-ți,
 Și 'ncearcă-acuma tot ce mai rămâne
 Din harul lui ceresc ce peste voi
 L'a revărsat. Și binele și răul
 Sunt astfel doar prin firea lor și nu sunt
 Nici rău, nici bine prin cel ce le-a dat;
 Dar dacă el vă dă ceva ce-i *bun* —
 Numiți-l astfel, dacă însă *răul*
 Din fapta *lui* chiar izvorește, voi
 Să nu mai spuneți că-i al *meu*, mai bine
 Cătați adevăratul lui izvor,
 Și judecați, nu după vorbe, spuse
 Chiar și de spirite, ci după roada
 Din vieța voastră-așa cum se cuvine.

Un *singur bun* v'a dat fatalul pom — }
E judcata voastră, n'o lăsați }
Să fie copleșită, speriată }
De-amenințări tiranice, silită }
La o credință care-i împotriva }
A tot ce e vădit și pentru simțuri }
Și pentru simțimântul ce e 'n voi; }
Gândiți și îndurați și plăsmuiți }
O lume înăuntru'n pieptul vostru, }
De nu vă mulțumește cea de-afară; }
Și astfel voi veți fi tot mai aproape }
De-a spiritului fire și avea-veți }
In lupta cu voi înși-vă izbânda. }

(*Ei dispar*).

ACTUL III

SCENA I

PĂMÂNTUL, LÂNGĂ EDEN CA IN ACT. I

(Intră CAIN și ADA)

ADA

Șst! Pășește 'ncet, Cain.

CAIN

Cu drag, de ce?

ADA

Vezi micul nostru Enoch, doarme colo
Sub chiparos, pe patul cel de frunze.

CAIN

Sub chiparos! Intunecat copac,
Ce pare că jelește peste-acela
Pe care îl umbrește; pentru ce
Pe-acesta tocmai l-ai ales umbrar
Pentru copilul nostru?

ADA

Pentrucă

Cu ramurile lui, tot ca și noaptea
Indepărtează soarele și parcă
Mai bună umbră face pentru somn.

CAIN

Da, pentru cel din urmă — cel mai lung;

Dar nu-i nimic — să mergem lângă el.

(*Se duc la copil*)

Cât e de drăgălaș! vezi, obrăjorii
Se'ntrec în rumeneala lor curată
Cu trandafirii din culcușul lui,

ADA

Și buzele ce drăgălaș deschise-s!
Să nu-l săruți, nu, cel puțin acum!
S'ar deșteptă prea repede — și ceasul
De-odihnă se 'mplinește-acum îndată,
Ar fi păcat prea iute să-l trezești,
Să-și facă somnul.

CAIN

Ai dreptate, dragă,
Eu pân' atuncea mă voiu stăpâni.
El doarme și surăde. Dormi în pace!
{ Surâzi, moștenitor micuț și tânăr }
Al unei lumi ce-aproape-i tot ca tine }
De tânără; în pace dormi, surâzi!
A tale ceasuri, zile fericite-s,
Sunt vesele și fără de prihană!
Nu tu cules-ai rodul cel oprit —
Tu nu știi că ești gol! Veni-va oare
Un timp când și tu vei fi pedepsit
Pentr'un păcat ce nu-l cunoști și care
N'a fost al tău, și nici al meu? O, dormi
In pace-acum! Dar iată obrăjorii-i
Mai rumeni par, surâsul mai vioiu,
Pleoapele strălucitoare par

Că tremură și lungile lor gene
 Intunecate-s tot ca chiparosul
 Ce peste el se leagănă, și ochii
 Cu-albastrul lor cel limpede surâd,
 Deși în somn. Visează — ce? Edenul! —
 E doar un vis, căci niciodată tu,
 Copiii tăi, părinții tăi, nici unii
 În locul cel oprit al bucuriei
 N'or mai intră.

ADA

O scumpul meu Cain!
 Nu murmură așa cuvinte triste
 Și doruri de trecut la căpătâiul
 Copilului! De ce jelești mereu
 De Paradis? Ce, nu putem noi face
 Un altul?

CAIN BCU Cluj / Central University Library Cluj

Unde?

ADA

Aici, ori unde vrei:
 Oriunde ești și tu, eu nu simt lipsa
 Acelui Paradis, atât de plâns;
 Ce? nu te am pe tine și copilul,
 Pe tata și pe Abel și pe Zilla —
 Pe sora noastră dragă și pe-a noastră
 Prea scumpă mamă, cărei datorăm
 Atâtea, nu numai că ne-a născut.

CAIN

Da — moartea și aceasta-i printre cele
 Ce i le datorăm.

ADA

Caine ! Duhul

Trufaș ce de aicea mi te-a luat
Pe tine încă și mai mult acum
Te-a 'ntunecat ! Nădărduiam că totuș
Făgăduitele minuni ce le-ai văzut,
Vedenii ale lumilor ce-au fost
Și-a celor de acum, acestea toate
Ți-or fi adus în suflet liniștirea
Și mulțumirea cunoștinței; însă
Cum văd eu călauza ți-a făcut
Doar rău; dar eu îi iert și-i mulțumesc
Că mi te-a dat 'napoi așa curând.

CAIN

Așacurând?

ADA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De-abia sunt două ceasuri

De când plecași, da, pentru *mine lungi*,
Dar numai două ceasuri după soare.

CAIN

Și totuș m'am apropiat de soare
Și am văzut eu lumi de-asupra căror
A strălucit odată, dar pe care
Nu le-o mai luminează el niciodată,
Și lumi ce nu le-a luminat nici când;
Trecură parcă ani decând plecai.

ADA

De-abia trecură ceasuri.

CAIN

Mintea, deci,

X
 Își are socoteala ei de timp
 Și îl măsoară după ce vede
 Plăcut sau neplăcut, și mic sau mare —
 Văzut-am eu străvechile lucrări
 Ale nemuritoarelor ființe;
 Trecui pe lângă lumi ce-acuma stinse-s;
 Privind la veșnicie mi-a părut
 Că m'alesesem din nemărginirea-i
 Cu picături de veacuri, dar acum
 Simt iarăș cât de mic sunt. Spiritul
 Pe drept spuneă că eu nu sunt nimica.

ADA

De ce ziceă așa? Iehova n'a spus,
 Acestea.

CAIN

Nu, căci el se mulțumește
 Făcându-ne nimicul ce suntem;
 Și după ce momi țărâna dându-i
 Să 'ntrezărească numai Paradisul
 Și Nemurirea, înapoi o'ntoarce
 Iar în țărână — pentru ce?

ADA

Tu știi,

Chiar pentru ce-au greșit părinții noștri.

CAIN

Pe noi ce ne privește-aceasta însă,
 Ei au păcătuț, să moară ei.

ADA

Tu n'ai vorbit așa cum se cuvine,
 Nici nu-i acesta gândul tău, ci numai
 Al spiritului care-a fost cu tine.
 Mai bine eu să mor, de s'ar putea,
 Și să trăească ei!

CAIN

Și eu zic astfel —

O jertfă singură de-ar sătura
 Măcar pe cel nesăturat de vieață,
 Și copilașul rumen, care-aici
 În pace doarme, nu ar mai cunoaște
 Nici moartea, nici durerea omenească,
 Și nu le-ar mai lăsa drept moștenire
 La cei care dintr'însul se vor naște.

ADA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De unde știm de nu cumva 'ntr'o zi
 \ Vreo ispășire ca aceasta neamul
 L'o mântui?

CAIN

Pe cel nevinovat

Jertfindu-l pentru cel ce-i păcătos?
 Ce ispășire-ar fi aceasta? Cum?
 Noi fără vină suntem, ce-am făcut
 Să suferim noi pentr'o faptă care
 S'a întâmplat 'nainte de-a ne naște?
 Și e nevoie oare de o jertfă
 Spre-a ispăși păcatul ăsta tainic —
 De e cumva vr'un astfel de păcat
 Să cauți cunoștința?

ADA

Vai! acum
Păcătuești, Cain, a tale vorbe
Nelegiuit îmi sună în urechi.

CAIN

Atunci mă părăsește!

ADA

Niciodată,
Chiar de te-ar părăsi și Dumnezeu.

CAIN

Dar spune-mi ce văd eu aici?

ADA

Sunt două
Altare, ce pe când lipsiai de-aici
Le-a înălțat al nostru frate, Abel,
Ca Domnului voi jertfă să-i aduceți
Când te vei fi întors.

CAIN

Dar *el* de unde
Știa de-oi vrea și *eu* s'aduc prinosuri
Cum face el în fiecare zi,
C'o umilință care 'n josnicia-i,
Mai mult decât cinstire, dovedește
O teamă, și să cumpere ar vrea
Bunăvoința Domnului?

ADA

Firește
Că face bine.

CAIN

Un altar ajunge,
Eu n'am ce să-i aduc prinosuri.

ADA

Uite

Din roadele pământului frumoase,
 Din muguri, flori și poame pârguite,
 Din toate poți s'aduci prinos plăcut,
 De-l dai cu suflet blând și pocăit.

CAIN

Eu mă trudii, arai și asudai
 In arșiță, precum mi-a fost blestemul; —
 N'ajunge? Pentru ce să fiu eu blând? +
 Fiindcă am să port mereu războiu
 Cu tot ce este 'n lume să-mi dea pâinea
 Ce o mâncăm? Și recunoscător
 De ce aș fi? Fiindcă sunt țărăna
 Și prin țărăna mă târăsc pân' ce
 Mă voi întoarce iarăș în țărăna?
 De sunt nimic — pentru nimica oare
 Voi fi eu un fățarnic, m'oi preface
 Că-mi place chinul? Pentru ce apoi
 Să fiu eu pocăit? Pentru păcatul
 Părintelui meu, care-i ispășit
 Prin tot ce-am îndurat toți pân'acuma,
 Și cu prisos s'o ispăși apoi
 De seminția noastră 'n mii de veacuri
 Ce sunt proorocite? Nici gândește
 Micuțul care doarme-aici că poartă
 In el sămânța veșnicei mizerii
 A miadadelor nenorocite;
 Mai bine-ar fi să-l iau acum în somn

Și să-l izbesc de stânci, decât să-l las
Să mai trăească să...

ADA

O Doamne! Vai!
Să nu atingi copilul — este-al meu!
Copilul tău, Cain!

CAIN

O, nu te teme!
Nici pentru toate stelele din cer,
Nici pentru-aceà putere ce le ține,
Eu n'aș atinge bjetul copilaș
Decât c'o sărutare părintească.

ADA

Atunci de ce ești tu în vorba ta
Atât de'ngrozitor?

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Am spus c'ar fi
Mai bine pentru el să înceteze
De-a mai trăl, decât să dea vieață
Atâtor mari dureri ce va 'ndură
Și ce e și mai greu, pe care el
Le va lăsa de moștenire; însă,
Fiindcă vorba asta te-a mâhnit,
Atunci să zicem doar — mai bine-ar fi
Să nu se fi născut.

ADA

Nu spune-așa!
Unde-ar mai fi a mamei bucurie,
Veghiând mereu, hrănindu-I și iubindu-l?
Incet, că se deșteaptă! Dulce Enoch!

Privește-1, o Cain! Cât e de plin
 De viață, de putere, frumusețe,
 Ca mine și ca tine, când ești pașnic,
 Căci toți suntem asemenea *atunci*;
 Nu este-așa Cain? Se oglindesc
 A noastre trăsături din unu 'ntr'altul,
 A tatălui și-a mamei 'n al lor fiu,
 Cum s'oglesc în limpezile ape
 Când pașnic ele curg, și tu ești pașnic.
 Iubește-ne Cain! Și te iubește
 Pe tine însuși chiar, de dragul nostru,
 Căci noi pe tine te iubim. Privește!
 Cum râde și mânuțele-și întinde
 Și își deschide mari albaștrii ochi
 Ca să întâmpine pe tatăl său,
 Pe când tot trupuşoru-i parcă sboară,
 De bucurie. Nu vorbi de chinuri!
 Pentru plăcerea ta de a fi tată
 Chiar cheruvimii înșiși ar putea
 Să-ți poarte pismă! Binecuvintează-1!
 Cu vorbe el nu poate pân'acuma
 Să-ți mulțumească, însă inima-i
 Va face astfel, și a ta de-asemeni.

CAIN

Fii binecuvântat, copilul meu?
 O de-ar putea acest cuvânt ce-i spus
 De-un muritor să mi te mântuească
 De-al șarpelui blestem!

ADA

De bună seamă

O binecuvântare părintească
Goni-va vicleșugul șarpelui.

CAIN

Mă îndoiesc de-aceasta, însă totuș
Il binecuvânteț!

ADA

Acolo vine

Al nostru frate.

CAIN

Fratele tău Abel.

(Intră ABEL)

SCENA II

ABEL

Bine-ai venit, Cain, iubite frate!
Să fie pacea Domnului cu tine!

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu bine Abel!

ABEL

Sora noastră-mi spuse
Că tu ai stat de vorbă cu un spirit
Și ai călătorit cu el departe
Dincolo de ținuturile noastre.
Eră el dintre cei cu cari vorbit-am,
Precum am stă cu tatăl nostru?

CAIN

Nu.

ABEL

De ce să stai de vorbă-atunci cu el?
El ar putea să fie un dușman
Al Celui-prea-Inalt.

CAIN

Și un prieten
Al omului. Ce? fost-a oare astfel
Cel-prea-Inalt, de-i zici tu lui așa?

ABEL

Ii zic! Cuvintele-ți sunt stranii azi,
O frate! Ada, scumpă surioară,
Ne lasă-o clipă singuri, căci noi vrem
S'aducem jerfă.

ADA

Bun rămas, Cain,
Imbrățișează 'ntâi pe fiul tău,
O de-ar putea blândețea lui și slujba
Cucernică a fratelui tău Abel
In sufletul tău să-ți aducă iarăș
Evlavia și pacea.

Central University Library Cluj
(ADA iese cu copilul)

SCENA III

ABEL

Unde-ai fost?

CAIN

Nu știu.

ABEL

Nici ce-ai văzut?

CAIN

-Pe morți și taine
Nemuritoare, fără de sfârșit,
A-tot-puternice, apăsătoare
Ce'n tot întinsul sunt ascunse — lumi

Nenumărate care-au fost și sunt, —
 Vârtej de lucruri ce te copleşesc,
 Sori, lumi, pământuri, care 'n drumul lor
 Cu sunete de tunet împrejur-mi
 Cântând m'au ametit de nu-s în stare
 Să mai vorbesc cu muritorii; singur
 Mă lasă Abel.

ABEL

Ochii-ți strălucesc
 Cu o lumină-atâta de ciudată —
 Obrajii ți-s aprinși așa ciudat —
 Ș'atâta de ciudat e glasul tău —
 Ce'nseamnă asta?

CAIN

Inseamnă — lasă-mă,

Te rog.

ABEL BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu, până nu ne vom ruga
 Și vom jertfi 'mpreună.

CAIN

Abel, singur

Fă jertfă, căci Iehova te iubește.

ABEL

Pe amândoi, cred eu.

CAIN

Pe tine însă

Mai mult, dar mie nu-mi pasă de-aceasta,
 Tu pentru închinare ești mai bun
 Decât sunt eu; cinstește-l deci — dar singur —
 Sau fără mine cel puțin.

ABEL

O frate,
 Eu n'aş fi vrednic să mai zic că-s fiu
 Al marelui părinte-al nostru dacă
 Nu te-aşi cinsti pe tine ca mai mare,
 Şi când aduc o jertfă Domnului
 Nu te-aş chema să fii cu mine-alături
 Şi să începi tu slujba mai întâi —
 E dreptul tău.

CAIN

Nu l-am cerut nici când.

ABEL

Imi pare cu atât mai rău; fă astfel
 Acum te rog, căci sufletu-ţi îmi pare
 Că este chinuit de o ispită
 Puternică — şi te vei linişti.

CAIN

Nimic nu poate să mă liniştească.
 Ce? Linişte? Eu n'am ştiut nici când
 Ce este 'n suflet liniştea, deşi
 Văzut-am liniştea în lucruri. Abel,
 Iubite frate, lasă-mă, sau singur
 Tu împlineşte-ţi gândul tău cucernic.

ABEL

Nici-una, trebuie ca împreună
 A noastră datorie s'o 'mplinim.
 Nu mă nesocoti!

CAIN

De este-aşa,
 Atuncea spune-mi ce am de făcut?

ABEL

Alege-ți din aceste-altare unul.

CAIN

Alege tu și pentru mine, mie

Imi par că numai pietre sunt și iarbă.

ABEL

Alege-ți tu.

CAIN

Eu mi-am ales.

ABEL

E bine,

Cel mai înalt ți se cuvine ție,

Ca cel mai mare. Pregătește-acum

Prinosurile tale.

CAIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tu ce-aduci?

ABEL

Privește-aici. Pe miei 'ntâi născuți

Și cei mai grași din turmă, e prinosul

Șmerit ce-l poate-aduce un păstor.

CAIN

Eu nu am turme, eu muncesc pământul

Și trebuie să dau din ce pe truda-mi

Imi dă el — numai roadele-i: privește,

Cum sunt în floare încă, sau sunt coapte.

(Ei își înalță altarele și aprind câte un foc deasupra lor)

ABEL

Tu frate, ca mai mare, fă-ți întâiu

Și rugăciunea ca și jertfa laudei.

CAIN

Nu, eu nu mă pricep, fă tu întâiu
Și eu te voi urmă, cum voi putea.

ABEL (*ingenunchând*)

O Doamne, care ne-ai făcut și care
Suflarea vieții ne-ai suflat pe buze,
Ne-ai binecuvântat și ne-ai cruțat,
Deși păcatuit-a tatăl nostru,
Și nu-i lăsași copiii să se piardă
Precum s'ar fi putut, dacă dreptatea-ți
Nu ar fi fost atâta potolită
De milă, care-i desfătarea ta,
De n'ai fi'ntins asupra-ne iertarea
Ce-i ca un Paradis, de ne gândim
La grelele păcate ale noastre: —
Tu al luminii singur Domn, al slavei,
Al binelui și-al veșniciei, Doamne,
Fără de care toate ar fi rele,
Cu care rătăci nu poate nimeni,
Decât pentru vr'un scop nelămurit,
Dar bun, pe care vrea să-l împlinească
Atotputernica-ți bunăvoință,
Dela întâiul tău păstor smerit
Primește mieii cei întâi născuți
Ai turmelor dintâi — un dar nevrednic —
Ce dar, de tine ar putea fi vrednic?
Primește-l totuși ca o mulțumire
Din partea celui care ți-l întinde
In fața cerurilor tale nalte,
Și'n pulberăa din care a ieșit

Plecându-și fața lui, în cinstea ta
 Și-a numelui tău pentru veci de veci!

CAIN (*stând în picioare în timpul cuvântării acesteia*)

O Duh! Oricine sau orice ai fi,
 A-tot-puternic, poate — bun, de ești,
 Se va vedeà din lipsa răutății
 Din faptele-ți; Iehova pe pământ!
 Și Dumnezeu în cer! Și poate ai
 Și alte nume, căci așa se pare,
 Că însușiri ai tot atât de multe
 Ca și lucrările ce le-ai făcut: —
 De e de rugăciuni nevoie pentru
 Bunăvoința ta, primește-le!
 De e nevoie spre a te 'mblânzi
 De jertfe și altare, iată-le!
 Sunt două înălțate pentru tine:
 De-ți place sângele, aici la dreapta,
 Păstorul pentru tine a'njunghiat
 Pe cei dintâi născuți din turma lui;
 Din trupurile lor ce, se'nalță
 Un fum ieșit din sânge în spre ceruri;
 Sau dacă roadele pământului
 Ce-s dulci și rumenite, pot să-ți placă,
 Intinse sunt pe iarba nepătată
 În fața soarelui care le-a copt;
 N'au îndurat nici-o durere ele,
 Și stau drept pildă-a ceea ce tu însuți
 Făcut-ai, nu atât ca rugăciune
 Ca să privești la ce făcurăm noi!
 De poate fără jertfe, fără sânge

Altarul să-ți câștigate îndurarea,
 Privește-l! Iar acel ce ți-l ridică
 El este-așa cum l-ai făcut; nu cere
 Nimica pentru care e nevoie
 De'ngenunchiare: dacă este rău,
 Lovește-l! ești a-tot-puternic, poți —
 Cum ar putea el să se'mpotrivească?
 De este bun, tu cruță-l, ori lovește-l
 Cum vrei! căci totul e'n puterea ta,
 Și binele și răul parcă n'au
 În ele înșile nici o putere,
 Ci numai în voința Ta: de-i bine
 Ori de e rău eu nu știu, nefiind
 A-tot-puternic —, eu nu sunt destoinic
 A-tot-puternicia să o judec
 Ci hotărîrea ei doar s'o îndur,
 Precum am îndurat-o pân'acuma.

(Focul de pe altarul lui ABEL se înalță cu o flacără foarte strălucitoare spre cer; în timp ce un vârtej răstoarnă altarul lui CAIN și risipește fructele pe pământ).

ABEL (*ingenunchiând*)

Te roagă frate! Iehovà pe tine
 E supărat.

CAIN

De ce?

ABEL

Vezi poamele-ți

Sunt risipite toate pe pământ.

CAIN

Doar din pământ ieșiră, să se'ntoarcă

Iar în pământ; sămânța lor acolo
 Va da până la vară roadă nouă.
 Mai bine e primit prinosul tău
 De carne arsă; flacăra sătulă
 De sânge vezi cum o atrage cerul!

ABEL

Nu mai gândi, cum darul meu primit e,
 Ci fă mai bine tu, cât este timp,
 Un altul.

CAIN

Eu nu mai ridic altar
 Nici altele nu vreau să văd!

ABEL (*ridicându-se*)

Cain!

Ce vrei să spui?

CAIN BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vreau să dărim pe-acel
 Lingușitor al norilor și sol
 Fumegător de proaste rugăciuni,
 Altarul tău, cu sângele-i de miei
 Și iezi hrăniți cu lapte ca să fie
 În sânge nimiciviți.

ABEL (*impotrivindu-se*)

Nu ai s'o faci:—

N'adăugă nelegiuite fapte
 La vorbele-ți nelegiuite! lasă
 Altarul, căci sfințit e de plăcerea
 Nemuritoare a lui Dumnezeu,
 Când jertfa o primi.

CAIN

Plăcerea lui!

Ce-a fost înalta lui plăcere 'n fumul
 De sânge și de carne ce ardea,
 Alături de-a mamelor durere
 Ce behăind își cheamă puii morți?
 Ori față și de chinul bieteii jertfe
 Ce supt evlaviosul tău cuțit
 Neștiutoare zace. Dă-te'n lături!
 Acest semn de-amintire sângeroasă
 Nu o să stea în soare-aici, rușine
 A creațiunii.

ABEL

Frate, înapoi!

Să nu te-atingi de-altarul meu cu sila;
 De vrei însă să'ncerci o altă jertfă
 Ți-l dau.

CAIN

O altă jertfă! La o parte,
 Căci altfel altă jertfă poate fi—

ABEL

Ce vrei să zici?

CAIN

Fugi, dă-te la o parte!
 Vrea sânge Dumnezeuul tău, ia seama!
 Fugi la o parte, să nu-i dau *mai mult!*

ABEL

În marele lui nume am să stau
 Aicea între tine și altarul
 A cărui jertfă a primit-o *el*.

CAIN

De te iubești pe tine stai de o parte
Pân'ce-am întins această iarbă iarăș
Peste pământul din care-a ieșit,
Ori altfel —

ABEL (*impotrivindu-se*)

Eu, pe Dumnezeu mai mult
Decât vieța îl iubesc.

CAIN (*lovindu-l în tâmplă cu un lemn aprins pe care-l apucă
de pe altar*)

Atunci
Acestui Dumnezeu al tău du-i tu
Viața ta, fiindcă vieți vrea el.

ABEL (*cade*)

Ce ai făcut tu frate!

CAIN BCU Cluj / Central University Library Cluj

Frate!

ABEL

Doamne!

ABEL

Pe robul tău primește-l tu și iartă
Pe-omorătorul lui, căci nu știă
Ce face. Dă-mi, dă-mi mâna ta, Cain;
Și spune-i bieteii Zilla —

CAIN (*după o clipă de incremenire*)

Mâna mea!

E roșie de — ce?

(*După o pauză lungă și privind împrejur*)

Dar unde sunt?

Sunt singur! Unde-i Abel? Unde este

Cain? Pot oare eu să fiu acela?
O, frate, frate, haide, te deșteaptă!
De ce zaci astfel pe pământul verde?
Nu-i ceasul somnului; — de ce ești palid?
Ce, ce ai tu? erai atât de plin
De viață 'n dimineța asta, Abel!
Te rog nu mai glumi! Eu te-am lovit
Prea tare, nu să cazi așa! Dar vai!
De ce mi te-ai împotrivit? Glumești
Și faci așa doar să mă sperii, Abel!
O lovitură fu — și una numai,
Te mișcă, mișcă, fă doar o mișcare!
Așa — e bine! Da, răsufli! Vreau
Să simt suflarea ta — o Doamne, Doamne!

ABEL (*foarte slab*)

Cine-i acel ce a vorbit de Domnul

CAIN

Omorătorul tău?

ABEL

Să-l ierte Domnul!

Cain să mângâi tu pe biată Zilla, —
Ea are-acuma doar un singur frate.

ABEL (*moare*)

CAIN

Și eu nici unul! — Cine mă lipsește
De frate-meu? Deschiși sunt ochii lui!
Atuncea nu e mort! Ca somnu-i moartea:
Pleoapele ni le închide somnul.
Și buzele-i de-asemena deschise-s:

Atunci răsuflă; eu nu simt deloc. —
 Dar inima-i? Să văd, mai bate? Parcă —
 Nu! Nu! E o vedenie ori altfel
 Eu sunt din altă lume, mult mai rea.
 Pământul se'nvârtește împrejur-mi —
 Ce-i asta? — umed —

(*Iși pune mâna la frunte și apoi se uită la ea*)

Nu e rouă! Sânge —

Al meu ș'al fratelui meu Abel, sânge
 Vărsat de mine! Ce-mi mai este viața,
 Când cărnii mele chiar îi luai eu viața?
 Dar mort nu poate fi! — tăcerea-i moarte?
 Nu; se va deșteptă; am să veghez.
 Nu poate viața fi atât de slabă
 Ca să se stângă-atât de iute! El
 Mi-a mai vorbit de-atuncea — ce să-i spun?
 O frate! — Nu, la numele acesta
 Nu va răspunde, căci acei ce-s frați
Nu se lovesc unii pe alții. Totuș —
 Vorbește-mi un cuvânt cu glasu-ți blând,
 Ca să mai pot răbdă s'aud pe-al meu.

(*Intră ZILLA*)

ZILLA

Ce straniu sgomot auzii, ce-o fi?
 Cain veghează lângă soțul meu.
 Ce faci acolo frate? Doarme el?
 O cerule! De ce-i așa de palid?
 Ce-i gârla ceea? — Nu! Nu este sânge!
 Căci cine sângele-i putea să-l verse?

Ce-i asta? Abel! — Cine-a făcut asta?
 El nu se mișcă, nu rusuflă, nu,
 Și mâinile îi cad dintr'ale mele,
 De piatră parc'ar fi, făr' de vieață!
 Caine! de ce nu veniși la timp
 Să-l scapi tu de nenorocirea asta?
 Ori și ce s'ar fi năpustit asupra-i,
 Mai tare tu erai și trebuia
 Să fi sărit în ajutorul lui.
 Veniți încoace! Tată! — Mamă! — Ada!
Acuma a venit în lume Moartea!

(ZILLA iese, chemându-și părinții, etc.)

CAIN (singur)

Și cine o aduse-aicea? — Eu — ✕
 Care urăsc chiar numele-i atât
 De-adânc, încât doar gându-i mi-otrăvea
 Vieța toată, pân'ce nici măcar
 Nu-i cunoșteam înfățișarea — eu
 Aicea am adus-o și i-am dat
 În nemișcatele ei brațe reci
 Pe fratele meu chiar, ca și când ea
 N'ar fi putut făr'ajutorul meu
 Să-și ceară dreptul ei, neîndurată.
 Acum m'am deșteptat dintr'un vis rău
 Ce mă înebunise; — însă el
 În veci nu se va deșteptă de-acum.

(Intră ADAM, EVA, ADA și ZILLA)

ADAM

Un glas de jale mă aduce-aici,
 E Zilla care plânge — ce văd eu?

E-adevărat! — O fiul, fiul meu! —
 Privește-a șarpelui e fapta asta,
 Și-a ta, femeie! (Către EVA)

EVA

Nu vorbi de-aceasta;
 In inima-mi simt colții șarpelui.
 O Abe, prea iubitul meu! O Doamne!
 Aceasta-i o pedeapsă care ntrece
 Păcatul unei mame; să mi-l iei
 Pe el de lângă mine!

ADA

Cine, ori ce
 Făcù aceasta? — Spune-mi, o Cain,
 Căci tu erai de față, fost-a oare
 Vr'un înger dușmănos, dintre acei
 Ce nu merg cu Iehova, ori vr'o fiară
 Din codru?

EVA

Vai! O groasnică lumină
 Străbate ca un fulger printre nori!
 Ce-i parul ars luat de pe altar
 Atât de roș de...

ADAM

Spune, fiul meu!
 Vorbește, ncredințează-ne măcar
 Că nu suntem chiar mai nenorociți
 Decât credeam.

ADA

Cain, vorbește, spune
 Că n'ai fost tu!

EVA

E el, văd bine-acum —
Cum își apleacă fruntea vinovată,
Și își ascunde ochii fioroși
Cu mâini însângerate.

ADA

Pe nedrept
L-învinui, mamă — o Cain, vorbește
Te apăra de vina'ngrozitoare
Ce-o mamă în durerea-i ți-o aruncă.

EVA

Ascultă-mă, Iehova! Cad'asupra-i
Al șarpelui blestem etern, căci el
Eră mai vrednic să se fi născut
Din neamul ăștuia, nu dintr'al nostru.
Să-l roadă desnădejdea 'n veci de veci!
Să fie...

ADA

Mamă, — stai, nu-l blestemă
Căci el e fiul tău — nu-l blestemă
O, mamă, el mi-e frate și mi-e soț.

EVA

Tu frate nu mai ai, nici Zilla soț —
Și nici eu fiu! căci îl blestem pe veci
Din ochi-mi piară! Orice legături
Sunt rupte între noi, cum el a rupt
Pe-acelea ale firii, prin acel...
De ce nu m'ai luat, o moarte! moarte!
Pe mine, care 'ntâi păcătuit-am,
De ce acuma nu mă iei?

ADAM

O Eva!

Nu spune-acum nelegiuite vorbe,
 Târâtă de durerea ta firească.
 O soartă grea ne-a fost proorocită
 De mult, și-acum că 'ncepe pentru noi
 Să se rădălinească, s'o răbdăm așa
 Incât să arătăm lui Dumnezeu
 Că noi suntem voinței sale sfinte
 Robi credincioși.

EVA (*arătând spre CAIN*)

Voința sa! Voința

Acelui spirit întrupat al morții
 Pe care pe pământ eu l-am adus
 Să-l semene cu morți. Pe capul lui
 Să cadă toate blestemele vieții!
 Și chinurile ei să mi-l gonească
 Peste pustii, ca noi din Paradis,
 Pân'ce cu el copiii lui vor face
 Ce i-a făcut el fratelui său Abel!
 Aprinșii cheruvimi să-l urmărească
 Cu spadele de foc și zi și noapte —
 În calea lui să iasă ntr'una șerpi —
 Și roadele pământului în gura-i
 Cenușe să se facă — când pe frunze
 Și-o pune capul să se-odihnească
 Să iasă de supt ele scorpionii numai!
 Pe cel jertfit mereu să-l vadă 'n visuri,
 Deștept să aibă ntruna groaza morții!
 Izvoare limpezi sânge să se facă

Când s'o plecà cu buzele-i turbate
 Să le mânjească! Ori ce-o vrea s'atingă
 Să fugă dinaintea-i, să se schimbe;
 In chinurile 'n care alții mor
 Trăiască el mereu și moartea chiar
 Mai groasnică să fie pentru el,
 Cel care-o arată întâi la oameni!
 Fugi ucigaș de frate! Al tău nume,
 Cain, de-acum aceàsta va'nsemna
 La miile de oameni ce-or să vie,
 Ce te-or urî, deși ești tatăl lor.
 Usuce-se sub pașii tăi și iarba!
 Pădurile să nu-ți dea adăpost!
 Să nu mai fii acasă pe pământ!
 Și în țărâna lui să n'ai mormânt!
 Nici soarele lumină să nu-ți dea!
 Nici cerul Dumnezeu!

ADAM

Caine, pleacă!

A stà 'mpreună noi nu mai putem.
 Te du! Și lasă-mi mie pe cel mort —
 De-acuma eu sunt singur — niciodată
 Noi nu ne vom mai întâlni.

ADA

O tată,

Nu îl goni așa, n'adăugă
 Blestemu-ți greu pe lângă-acel al Evei
 Pe capul lui.

ADAM

Eu nu-l blestem, doar gându-i
 Blestem să-i fie. Vino Zilla.

ZILLA

Nu,

Eu trebuie aicea să veghez
La căpătâiul soțului meu mort.

ADAM

Ne vom întoarce când va fi plecat
Cel care-această slujbă 'ngrozitoare
Ne'ndatoră s'o facem! Vino Zilla!

ZILLA

O sărutare încă pe obrazul
Acela palid și pe-acele buze
Atât de calde-odată — dragul meu!
O dragul meu!

(ADAM și ZILLA ies plângând)

ADA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cain! ai auzit,

Noi trebuie de-aicea să plecăm
Sunt gata și așa vor fi copiii,
Voi duce eu pe Enoch, tu pe sora-i,
Hai să plecăm pân' soarele n'apune,
Să nu ne-apuce noaptea prin pustiuri,
Vorbește-mi mie care sunt a ta.

CAIN

O, lasă-mă.

ADA

Vai, toți te-au părăsit.

CAIN

Și tu de ce rămâi? Nu-ți este teamă
Să stai cu unul ce-a făcut aceasta?

ADA

Eu nu mă tem decât să te las singur,
 Oricât m'aș îngrozi de-aceasta faptă
 Ce te-a lipsit de frate. Despre-aceasta
 Eu n'am să spun nimic — este 'ntre tine
 Și Dumnezeuul tău.

Se aude o VOCE care strigă:
 Cain! Cain!

ADA

Auzi tu acel glas?

VOCEA strigă:
 Cain! Cain!

ADA

Răsună parcă-i glasul unui înger.
Intră INGERUL Domnului

INGERUL

Unde e fratele tău Abel?

CAIN

Ce,

Sunt păzitorul lui?

INGERUL

Ce ai făcut?

Auzi cum strigă din pământ spre Domnul
 Chiar sângele ucisului tău frate!

{ De-acuma blestemat ești pe pământul
 Ce își deschide gura ca să bea
 Din mâna ta al fratelui tău sânge.
 De-acuma, când vei mai ară pământul
 Nu-ți va mai da puterea lui, vei fi
 Fugar, rătăcitor pe-acest pământ!

ADA

Pedeapsa e mai mare decât poate
S'o rabde el, privește, tu-l gonești
Din orice loc de pe pământ, și fața
Lui Dumnezeu ascunsă-i va fi lui,
Fugar, rătăcitor pe-acest pământ,
Și cine-l va 'ntâlni îl va ucide.

CAIN

O de-ar putea s'o facă! Cine sunt
Acei ce m'or ucide? Unde sunt
Aceștia pe pământul gol de oameni?

INGERUL

Pe fratele tău tu l-ai omorât,
Și cine te-o păzi de fiul tău?

ADA

Fii milostiv, o Inger al Luminei!
Nu spune c'al meu piept îndurerat
Hrănește-un ucigaș în fiul meu
Și pentru tatăl său.

INGERUL

Atunci ar fi

Doar ce e tatăl său. Nu a hrănit
Cu laptele ei Eva pe acela
Pe care-l vezi acum mânjit de sânge?
Din ucigaș de frate se pot naște
Și ucigași de tată. Inșă nu,
Aceasta nu va fi, căci Dumnezeu
Mi-a poruncit să pun pecetea lui
Pe fruntea lui Cain, ca el să poată
Să meargă înainte fără grijă,

Pe cel ce pe Cain l-ar omorî
De şapte ori mai mare răsbunare
L'ar urmări. Aproprie-te.

CAIN

Ce

Vrei tu cu mine?

INGERUL

Să te 'nsemn pe frunte,

Să nu se facă-asupră-ţi ce-ai făcut.

CAIN

Nu, lasă-mă să mor.

INGERUL

Nu-i dat să fie.

(Ingerul pune pecetea pe fruntea lui CAIN)

CAIN

Imi arde fruntea, nu ce-i înăuntru.

Mai e ceva? Răbda-voi ce-oi putea.

INGERUL

Din pânțelele mării ai fost dârz

Şi aspru, ca pământul care-l ari,

Dar cel pe care l-ai ucis fu blând

Ca turmele pe care le'ngrijea.

CAIN

Prea iute m'am născut după cădere,

Pân' nu se liniştise mintea mării

De-a şarpelui ispită şi-al meu tată

La Paradis se mai gândea cu jale.

Eu sunt ce sunt, nici n'am cătat vieţa

Şi nici nu m'am făcut eu însu-mi; însă

Cu moartea-mi de-aş putea eu să-l răscumpăr

Din pulbere pe el, — și de ce nu?
 Intoarcă-se'napoi iar la lumină,
 Iar eu să zac aicea'ngrozitor;
 Și astfel Dumnezeu să-i dea iar viața
 Aceluia pe care l-a iubit,
 Iar mie să mi-o ia, căci niciodată
 Eu n'am dorit să-i port povara.

INGERUL

Cine

Va vindecă omorul, ce-i făcut
 Făcut e. Mergi și zilele-ți plinește!
 Și faptele-ți de-acuma fie altfel
 Decât acea din urmă.

(*Ingerul dispare*)

ADA

A plecat,

Hai să plecăm și noi; micuțul Enoch
 L'aud cum plânge în culcușu-i.

CAIN

Vai!

El nici nu știe de ce plânge! Dar
 Eu care sânge am vărsat nu pot
 Să mai vărs lacrimi! Cele patru râuri¹⁾
 Nici ele al meu suflet n'ar putea
 Să-l curățească. Crezi tu că băiatul
 De-acuma se va mai uita la mine?

ADA

De-aș ști că nu, aș...

¹⁾ «Cele patru râuri» care curgeau împrejurul Edenului și erau singurele pe care Cain le putea cunoaște.

CAIN (*întrerupând-o*)

Nu, oprește, nu vreau
Mai multe-amenințări, ajunge; du-te
Vezi de copii, te voi urmări și eu.

ADA

Eu nu vreau să te las aicea singur
Cu mortul; împreună să plecăm —

CAIN

O, martor fără vieță, însă veșnic!
O! tu, al cărui sânge nesecat
Intunecă pământul ca și cerul!
Ce ești *acuma* tu, eu nu știu! însă,
De vezi și tu ce sunt *acuma eu*,
Pe cel pe care Dumnezeu nu-l iartă,
Nici al său suflet chiar, tu l-ai iertă!
Rămâi cu bine! Eu nu îndrăznesc
Și nici nu trebuie să te ating
Pe tine-așa cum ai ajuns prin mine,
Eu care dintr'un pântec ieșit-am
Cu tine și am supt acelaș sân,
Și-adeșori te-am strâns la pieptul meu
Cu dragoste frățască de copil.
Nu te-oi mai întâlni eu niciodată,
Și nici nu îndrăznesc să-ți fac eu ție
Ce pentru mine tu ai fi făcut —
În groapă trupul mort să ți-l așez —
Întâia groapă care-a fost săpată
Vreodată pentru muritori. Dar cine-i
Acel care-o săpă? Pământ! Pământ!
Pentru atâtea roade cât mi-ai dat

Aceasta e răsplata ce-ți dau eu. —
Acu 'n pustie.

(*ADA se apleacă și sărută trupul lui ABEL*)

ADA

Tristă soartă, frate,
Și prea de timpuriu ți-a fost ursită!
Din toți aceia care te jelesc
Eu singură nu trebuie să plâng.
De-acum am datoria să usuc,
Și nu să vărs eu lacrimi; însă totuși,
Din toți aceia ce jelesc nici unul
Nu e cuprins de jale cât sunt eu.
Nu numai pentru tine, dar și pentru
Acel ce te-a ucis. Acum Cain!
Cu tine împărți-voi eu povara.

CAIN

Spre-apus de Paradis e drumul nostru,
Acela-i mai pustiu, se potrivește
Mai bine pentru mine.

ADA

Mergi'nainte!
Tu-mi vei fi călăuză și al tău
Al amândoror Dumnezeu să fie!
Acuma — să luăm cu noi copiii.

CAIN

Și el, cel care zace-aici a fost
Făr' de copii. Eu am secăt izvorul
Unui neam, blând ce se naște din el

Și sângele meu aspru l-îmblânzià,
Unindu-se copiii mei cu-ai lui!
O Abel, frate!

17
140

ADA

Pace lui!

CAIN

Dar mie!

(Ies).

Sfârșit

BCU Cluj / Central University Library Cluj

17
14017
140